

Uredila in z opombami opremila Judita Šega,
ob sodelovanju dr. Franceta Štukla in Marije Blaznik Leskovar

Dnevnik dr. Pavleta Blaznika iz leta 1941

Ob objavi dnevnika

Dnevnik dr. Pavleta Blaznika je več desetletij, skrbno shranjen, ležal v njegovi pisalni mizi; zanj niso vedeli niti njegovi domači, ki so ga našli šele po avtorjevi smrti. Gospa Marija Blaznik Leskovar, njegova hči, ga je z vso vestnostjo in natančnostjo prepisala in ponudila v objavo Loškim razgledom. Dnevnik objavljamo ob 110-letnici rojstva in 30-letnici smrti dr. Pavleta Blaznika, najpomembnejšega ško-fjeloškega zgodovinarja, pisca številnih strokovnih knjig ter znanstvenih razprav in prispevkov, ki so pripomogli, da se Škofja Loka danes uvršča med tista slovenska mesta, ki imajo svojo preteklost natančno raziskano in popisano.

Dnevnik, ki ga objavljamo, je nastajal od 27. marca do 24. novembra 1941. Vanj so vključeni prelomni dogodki, ki jih je prineslo leto 1941, in začetek 2. svetovne vojne. Začenja se z dnem, ko so bile v Celju, podobno kot v drugih jugoslovanskih mestih, organizirane demonstracije proti pristopu Jugoslavije k trojnemu paktu, temu sledijo nemški napad na Jugoslavijo, izseljevanje zavedne inteligence, beg in negotovost. Ob branju dnevnika spremljamo dr. Blaznika v njegovih najbolj težkih časih, ko je ostal brez dela in stanovanja z bogato knjižnico, razpet med Celjem, Ljubljano in otokom Murterjem, kamor se je zatekla žena z otrokoma. Dnevniku so na koncu dodana tri pisma, ki so mu jih poleti 1941 poslali njegovi prijatelji dr. Tine Debeljak, France Planina in dr. Roman Savnik.

Besedilo je objavljeno v celoti, ohranjena sta avtorjev jezik in slog. Posamezni deli so pisani zelo telegrafsko in odražajo splošno napetost časa, v katerem so nastali. Avtor pogosto izpušča glagole in niza le glavne misli. Kjer je bilo zaradi lažjega branja in razumevanja potrebno, je urednica izpuščene besede redakcijsko dodala v oglatih oklepajih. Na ta način so zapisane tudi vse okrajšane besede, ki so težje razumljive ali dvoumne, v originalni obliki pa so ostale splošno znane in uveljavljene krajšave (dr., prof., stol. itd.), te so navedene v seznamu krajšav na koncu. Vse uredniške opombe med tekstom so zapisane v oglatih oklepajih, medtem ko so originalne avtorjeve opombe in razlage zapisane v okroglih okle-

pajih, tako kot v izvirniku. Pri tujejezičnih besedah (latinskih, italijanskih, nemških idr.) je v opombah pod črto razložen njihov pomen. Besedilo je ostalo slovnično nespremenjeno, ohranjeni so tudi vsi hrvaški izrazi, ki so verjetno odraz lokalnega okolja, v katerem je med vojno živela Blaznikova družina in kjer je občasno, krajši ali daljši čas, bival tudi on. Ohranjeni so tudi vsi zapisi besed v številčni obliki (npr. ½, namesto polovica) in besede iz žargona, te je avtor zapisoval v navednicah (»štimumga«, »na plafon« itd.).

Dnevniškim zapisom je dodanih 223 pojasnjevalnih opomb, objavljenih pod črto. V njih so na kratko predstavljene osebe in dogodki, ki jih avtor omenja v tekstu, razložene so tudi tujke in kraticе. Glavnino opomb je pripravila urednica, podatke o sorodnikih je prispevala ga. Marija Blaznik Leskovar, podatke o Ločanih, ki so omenjeni v pismih v prilogi, pa dr. France Štukl. Delo je bilo precej zahtevno, saj so bila imena oseb velikokrat zapisana samo s priimki ali samo z osebnimi imeni, v pismih celo z domačimi imeni (npr. Šinkova fanta, Kašmanova punca) oziroma funkcijami, ki so jih osebe opravljale (npr. policaj Janez). Čisto vseh oseb se zaradi pomanjkanja virov ni dalo identificirati, večino pa vseeno. Viri in literatura, ki so služili za razlago opomb, so v skrajšani obliki navedeni na koncu opombe, z vsemi dodatnimi podatki pa na koncu prispevka v Seznamu virov in literature.

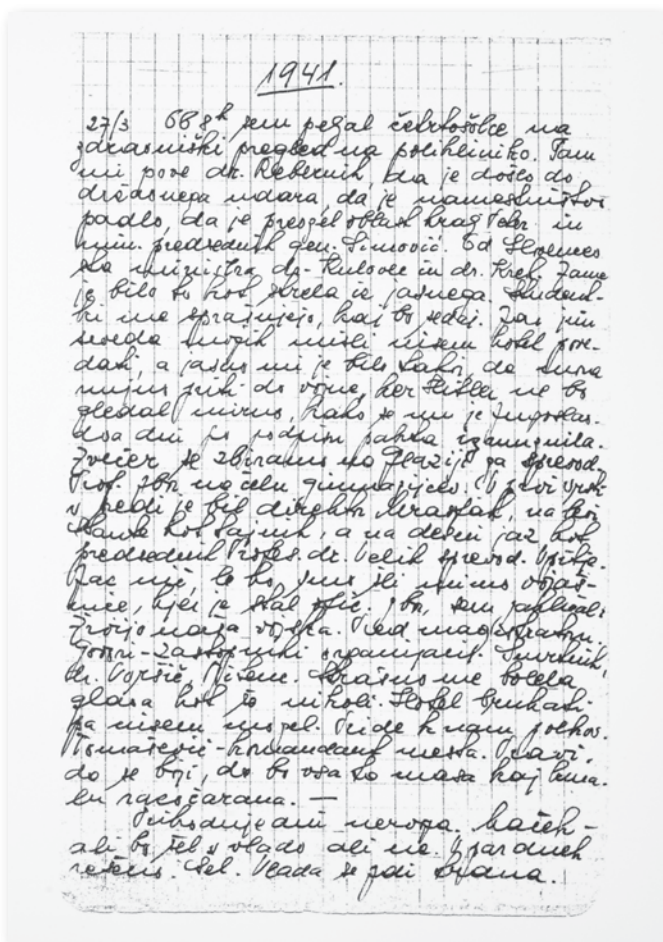
Dnevnik uvaja in zaključuje zapis Blaznikove hčerke Marije, ki je za objavo izbrala tudi nekaj fotografij iz družinskega albuma, posnetih tik pred 2. svetovno vojno v Celju in med vojno na otoku Murterju.

Za dnevnik in pomoč pri njegovi objavi se gospe Mariji Blaznik Leskovar najlepše zahvaljujem. Prav tako se za strokovno pomoč zahvaljujem tudi dr. Francetu Štuklu ter dr. Aleksandru Žižku iz Zgodovinskega arhiva Celje, dr. Mariji Počivavšek iz Muzeja novejše zgodovine Celje in mag. Marjetki Balkovec Debevec iz Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani.

Judita Šega
urednica

Med očetovo zapuščino sem več let po njegovi smrti v predalu njegove pisalne mize našla beležko, velikosti 11,5 cm x 19,5 cm, debeline 0,5 cm, ki je bila zame, ko sem jo odprla, veliko odkritje. V njej na kratko opisuje dogodke bližajočega se okupatorjevega napada na slovensko ozemlje in s tem začetek 2. svetovne vojne pri nas. Konec je bilo z umirjenim družinskim življenjem profesorja na gimnaziji v Celju, kjer je z veliko ljubeznijo posredoval znanje zgodovine in zemljepisa svojim dijakom, pri katerih je užival velik ugled ter spoštovanje. Začela so se leta negotovosti in nemoči ter prisilna ločitev od njemu tako drage družine. Naj sedaj spregovorijo njegove besede, napisane pred več kot sedemdesetimi leti!

(Marija Blaznik Leskovar)

Prva stran dnevnika, ki ga je dr. Pavle Blaznik pisal v prelomnem letu 1941.

(foto: Marija Blaznik Leskovar)

27. 3. 1941

Ob 8^h sem peljal četrtošolce na zdravniški pregled na polikliniko. Tam mi pove dr. Rebernik,¹ da je došlo do državnega udara,² da je namestništvo³ padlo, da je prevzel oblast kralj Peter⁴ in min[istrski] predsednik gen[eral] Simović.⁵ Od Slovencev sta ministra dr. Kulovec⁶ in dr. Krek.⁷ Zame je bilo to kot strela iz jasne-

- 1 Jakob Rebernik, bakteriolog in zdravnik. Po prihodu v Celje je delal kot predstojnik bakteriološke postaje, leta 1927 je postal upravnik šolske poliklinike, leta 1928 prvi upravnik Zdravstvenega doma Celje. Vrsto let je bil edini celjski zdravnik, na šolski polikliniki je delal kot okulist, šolski zdravnik in zobozdravnik. (Vir: *Zdravstveni dom Celje od ustanovitve do 2. svetovne vojne*)
- 2 Kraljevina Jugoslavija je 25. 3. 1941 na Dunaju podpisala pristop k trojnemu paktu. Pristop je sprožil množične demonstracije, ki jih je izkoristila skupina anglofilske usmerjenih oficirjev in v noči na 27. 3. 1941 v Beogradu izvedla državni udar. Vrgli so Cvetković - Mačkovo vlado, odstranili trojno namestništvo ter prestolonaslednika Petra II. razglasili za polnoletnega in kralja Jugoslavije.
- 3 Po atentatu na kralja Aleksandra I. Karađorđevića (Beograd, 1888 - Marseille, 1934) je zaradi mladoletnosti prestolonaslednika Petra II. in v skladu s kraljevo oporoko oblast prevzelo trojno namestništvo, pod vodstvom kneza Pavleta Karađorđevića (Sankt Peterburg, 1893 - Pariz, 1976), bratranca kralja Aleksandra I. V času namestništva se je Kraljevina Jugoslavija vse bolj preusmerjala od tradicionalne zaveznice Francije k nacistični Nemčiji in fašistični Italiji. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 4, str. 406)
- 4 Peter II. Karađorđević (Beograd, 1923 - Denver, 1970) je bil najstarejši sin jugoslovanskega kralja Aleksandra Karađorđevića in kraljice Marije. Jugoslovanski kralj je postal 27. 3. 1941. Po nemškem napadu na Jugoslavijo se je z vlado umaknil v Kairo in nato v London. Leta 1943 mu je AVNOJ prepovedal vrnitev v domovino do dokončne ljudske odločitve po vojni. 29. 11. 1945 je Ustavodajna skupščina Demokratične federativne Jugoslavije ukinila monarhijo in mu odvzela vladarske pravice. Po vojni je živel v ZDA, kjer je umrl leta 1970. Leta 2013 so njegove posmrtno ostanke pokopali v kraljevi grobnici, v cerkvi na Oplencu v Srbiji. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 4, str. 406)
- 5 Dušan Simović (Kragujevac, 1882 - Beograd, 1962), general vojske Kraljevine Jugoslavije, načelnik Glavnega generalštaba, minister vojske in mornarice, vrhovni poveljnik zračnih sil. Po ofirciskem puču (27. 3. 1941) je postal predsednik vlade, s katero se je po zlomu jugoslovanske vojske umaknil v London in jo vodil še do začetka leta 1942. Maja 1945 se je vrnil v Beograd in tu ostal do smrti (1962). (Vir: http://hr.wikipedia.org/wiki/Dušan_Simović)
- 6 Dr. Franc Kulovec (Dolenje Sušice, 1884 - Beograd, 1941), slovenski rimskokatoliški duhovnik, politik in publicist. V obdobju med 1. in 2. svetovno vojno je bil eden najpombnejših voditeljev Slovenske ljudske stranke (SLS), tesen sodelavec dr. Antona Korošca in po njegovi smrti (1940) njegov politični naslednik. Vrsto let je bil poslanec v Narodni skupščini; dvakrat minister za kmetijstvo, v Cvetković - Mačkovi vladi minister brez listnice, v Simovičevi vladi pa minister za gradnje. Umril je ob bombardiranju Beograda, 6. aprila 1941. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 6, str. 66-67)
- 7 Dr. Miha Krek (Leskovica, 1897 - Cleveland, 1969), pravnik in politik. V Slovenski ljudski stranki je politično deloval od leta 1921; v času kraljeve diktature je bil njen podpredsednik. Leta 1935 ga je Korošec pritegnil v vlado, kjer je bil sprva minister brez listnice, leta 1938 je bil imenovan za ministra za gradnje, v Cvetković - Mačkovi vladi je bil od novembra 1940 minister za šolstvo. Med 2. svetovno vojno se je umaknil v Rim in po vojni v ZDA. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 6, str. 5)

ga. Študenti me sprašujejo, kaj bo sedaj. Jaz jim seveda svojih misli nisem hotel povedati, a jasno mi je bilo takoj, da mora nujno priti do vojne, ker Hitler ne bo gledal mirno, kako se mu je Jugoslavija dva dni po podpisu pakta izmuznila. Zvečer se zbiramo na Glaziji⁸ za sprevid. Prof[esorski] zbor na čelu gimnazijcev. V prvi vrsti v sredi je bil direktor Mravljak,⁹ na levi Stante¹⁰ kot tajnik, a na desni jaz kot predsednik Profesorskega društva. Velik sprevid. Vpitje. Jaz nič, le ko smo šli mimo vojašnice, kjer je stal ofic[irski] zbor, sem zaklical: Živijo naša vojska. Pred magistratom¹¹ govori – zastopniki organizacij: Smrtnik,¹² dr. Voršič,¹³ Bitenc.¹⁴ Strašno me bolela glava kot še nikoli. Hotel bruhati, pa nisem mogel. Pride k nam polkov[nik] Tomašević – komandant mesta. Pravi, da se boji, da bo vsa ta masa kaj kmalu razočarana.

Prihodnje dni nervoza. Maček¹⁵ – ali bo šel v vlado ali ne. V par dneh rešeno. Šel. Vlada se zdi trdna. Veliko poslušam radio. Graz¹⁶ nas napada, da preganjamo Nemce, kar je bilo vse zlagano. Jasno: dela se »štimumga« za vojno proti nam.

8 Glazija, nogometno igrišče v Celju.

9 Franc Mravljak, ravnatelj I. gimnazije v Celju, od 1932/33 do 1940/41, prof. latinščine, grščine in nemščine. Na tej gimnaziji je poučeval od 1910 do 1941 in v šolskem letu 1945/46. (Viri: *Izvestje Državne realne gimnazije v Celju za šol. leto 1932/33*, str. 4; *Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, str. 14; *200 let I. gimnazije v Celju*, str. 287–288)

10 Valentin Stante, profesor na I. gimnaziji v Celju, od 1923/24 do 1940/41; poučeval je prirodopis, fiziko, matematiko. (Viri: *Izvestje Državne realne gimnazije s klasičnimi vzporednicami v Celju za šol. leto 1939/40*, str. 8; *Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, str. 14)

11 Več o protifašističnih demonstracij v Celju, 27. 3. 1941, je objavljeno na spletni strani: <http://www.kamra.si>, dodana sta fotografija in povzetek zapisa, ki ga je objavila celjska Nova doba.

12 Jože Sm(e)rtnik, starosta celjskega Sokola. Po 1. svetovni vojni je skrbel za narodno varnost, s pomočjo zavednih oficirjev in podoficirjev je organiziral slovensko vojsko in narodno stražo. (Vir: Orožen: *Zgodovina Celja in okolice*, str. 107)

13 Dr. Alojzij Voršič, pravnik in politik. Leta 1927 je postal član celjskega občinskega odbora, leta 1939 je bil na listi Slovenske ljudske stranke izvoljen za župana Občine Veliko Celje. S tega mesta in iz njegove odvetniške pisarne se je moral umakniti po prihodu Nemcev, leta 1941. Umaknil se je v Ljubljano, po vojni pa, kot krščansko usmerjen politik in anglofil, v Avstrijo in od tam v Argentino. (Vir: <http://www.knjiznica-celje.si/cbl>)

14 Mirko Bitenc, profesor na I. gimnaziji v Celju, od 1929/30 do 1940/41; poučeval je matematiko in fiziko. Na protifašističnih demonstracijah v Celju je govoril v imenu podzveze fantovskih odsekov celjskega Sokola. (Viri: *Izvestje Državne realne gimnazije s klasičnimi vzporednicami v Celju za šol. leto 1939/40*, str. 10; *Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, str. 14; <http://www.kamra.si>)

15 Dr. Vladimir (Vladko) Maček (Jastrebarsko, 1879 – Washington, 1964), hrvaški pravnik, publicist in politik. Bil je vodja Hrvaške kmečke stranke (HSS) in več mandatov poslanec v Narodni skupščini. Zavzemal se je za banovino Hrvaško s široko avtonomijo in jo s podpisom sporazuma Cvetković - Maček (avgusta 1938) tudi dosegel. V vladi, ki sta jo sestavila z Dragišo Cvetkovićem, in kasnejši Simovićevi vladi je bil podpredsednik. Med 2. svetovno vojno je živel v konfinaciji, junija 1945 je odšel v tujino. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Vladko_Maček)

16 Gradec (nemško Graz) je glavno mesto avstrijske zvezne dežele Štajerske.

Dr. Pavle Blaznik z ženo Zoro na sprehodu po celjskih ulicah, 1938. (iz družinskega arhiva)

Odredim takoj, da zvečer odpotujejo moji. Ves dan letanje, pokanje, kupovanje košar. Popoldan s kolesom v Laško po kopalno obleko od Zore.¹⁷ Tam vse zbegano. Angela¹⁹ se odloči, da gre z našimi. Gre se poslovit domov. Zvečer odhod. Na postaji polno sveta. Vse gre k vojakom. Vlak [ima] veliko zamudo. Jaz nervozen. Sprehajam se: za eno roko držim še ne 5 letnega Pavelčka,²⁰ za drugo komaj dveletno Marijco.²¹ Prepričan, da se poslavljamo, morda za vedno, a prav gotovo do

Nemška manjšina korporativno zapušča Jugoslavijo. Isto Angleži iz Mežice. Vojna neizbežna. Šola v neredu. Velik del profesorjev na orožnih vajah. Reduciran pouk – prevzemamo nove razrede. Delo nemogoče.

31. 3. 1941

Zvečer v šoli v 3. razredu. Direktor pride v razred, da [bo] šola do nadaljnje ga zaprta. Deklice so gledale prestrašeno, nekatere so jokale. Silno težko mi je bilo pri srcu. V mestu vse bega – kupuje kovčke. Zvečer pride polk[ovnik] Tomašević. Pravi, da je premeščen v Kotor, da je vojna neizbežna, da bo drugi dan prav točno vedel ob 8^h in da bo prišel javit.

1. 4. 1941

Ob ¾ 8^h nervozno trikrat pozvoni na zvonec Tomašević. Pravi, da gre ob 11^h v Kotor, da naj se moja družina preseli v Tijesno,¹⁷ a meni zabičuje parkrat – še na stopnicah, naj nikaner ne grem v dobrovoljce (to misel sem mu prej parkrat izrazil).

17 Tisno (v preteklosti Tijesno) je manjše mesto in pristanišče na Hrvaškem, severozahodno od Šibenika. Leži ob plitvem Murterskem kanalu; del naselja je na celinski obali, na t. i. Tišnjanskem polotoku, drugi del na zahodni obali otoka Murter. (Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Tisno>)

18 Zora Blaznik, roj. Meštrov (Zadar, 1912 – Ljubljana, 2011), žena dr. Pavleta Blaznika.

19 Angela Platovšek, gospodinjska pomočnica Blaznikove družine.

20 Pavle Blaznik ml. (Celje, 1936 – Turska gora, 1954), Blaznikov sin, abiturient. Leta 1954 se je smrtno ponesrečil v Szalay - Gerinovem grebenu v Turski gori nad Logarsko dolino. Domači so ga vedno klicali Pavč oziroma Pavelček.

21 Marija Blaznik, por. Leskovar (Celje, 1939), Blaznikova hči, univ. dipl. inž. tekstilne tehnologije, ki hrani očetov dnevnik.

konca vojne. Pride vlak. Naši v kupe pri oficirjih. Dom ostal prazen. Pri Meštrovu²² v vinotoču zvečer: Ela in Tone.²³ Ela ni mogla na postajo, ker je bila preveč razburjena. Poslavljamose, zakaj drugi dan ima Tone odriniti v vojsko na nevarno točko Jesenice. »Galgenhumor«²⁴ – skoro se ga malo nalezli.

2. 4. 1941

Dopoldan je Tone odpotoval. Odslej sem jaz prenočeval pri Eli (*ne še – od 6. 4.*).²⁵ Radio Graz hujska proti nam. Neki večer k Blaževiču v gostilno – same ženske (Ela, Jeras, Kraut etc.) in jaz. Čakamo vojno.

6. 4. 1941

Zjutraj po navadi odprem radio ležec v postelji – Beromünster.²⁶ Reče: dve važni novici: 1. prijatelj[ski] pakt Rusija – Jugoslavija,²⁷ 2. Nemčija napadla Jugoslavijo.²⁸ Kar vrže me iz

Beg iz Celja, 1. 4. 1941 (iz držinskega arhiva)

- 22 Roko Meštrov, tast dr. Pavleta Blaznika, rojen leta 1887, v Tisnu na otoku Murterju. Trgovsko pot je pred 1. svetovno vojno začel v Trstu, od tu se je njegova družina po vojni preselila v Celje, kjer je leta 1922 registriral veletrgovino z dalmatinskimi vini in leta 1927 trgovino z mešanim blagom. Poleg tega je imel od leta 1932 kot pomožno obrt na stojnici na Glavnem trgu prodajalnico rib in namočenih polenovk. (Vir: ARS, Zbornica TOI, 332/318, 379/37; ZAC, Trgovinski register Rg A – Posam.)
- 23 Ela Komel, Blaznikova sestra, poročena s Tonetom Komelom.
- 24 Galgenhumor (nem.) – obešenjaški humor je vrsta humorja, ki se smeji smrti in drugim nesrečnim dogodkom. Podoben je črnemu humorju, čeprav med njima obstaja razlika. Karakterističen je za osebe, ki so same doživele neko travmatično izkušnjo.
- 25 Zabeleženo naknadno.
- 26 Beromünster, mesto v Švici, v kantonu Luzern.
- 27 5. 4. 1941 je Simovićeva vlada sklenila prijateljsko pogodbo s Sovjetsko zvezo, pri čemer je bila vloga slednje zelo nejasna. Pogodbo zato lahko razumemo kot platonski dogovor, ki je nastal v času, ko se je Kraljevina Jugoslavija pospešeno pripravljala na obrambo domovine, saj je bil nemški napad neizbežen.
- 28 Zaradi demonstracij ob pristopu Kraljevine Jugoslavije k trojnemu paktu (25. 3. 1941) so se v nemškem generalštabu takoj začeli pripravljati na vojaški napad; načrt zanj je bil izdelan pod šifro Podvig 25. Nemčija je Jugoslavijo brez vojne napovedi napadla na cvetno nedeljo, 6. 4.

postelje. Tečem k Meštrovim. Oni že vedo. Radio: bombardiran Beograd. Tečem k Eli. Ostanem tam. Popoldan letala preko nas – nad Zidani most. Ena bomba [padla] na progo pri Petričku. Ela ima spodaj zaklonišče. Tam smo odslej ležali.

7. 4. 1941

Meštrov poslal sode in hrano v Tijesno – svoj vagon. Vojaki hoteli vagon zase. Grem vprašat postajenačelnika Magajno, kaj [je] z vagonom. Pravi, da ga je on rešil – a [da je] važno drugo: prav sedaj je naša vojska vrgla v zrak mariborski most. Nemci že v Mariboru do Drave. Moramo jih čakati v Celju. On da bo šel z zadnjo kompozicijo. Lahko [grem] z njimi, ako hočem. Dr. Guzelj²⁹ na postaji bežal z ambulanto proti jugu. Hitro v vinotoč: pregovarjal Meštrova, da skupaj beživa proti jugu. On se ni mogel odločiti, a jaz sem bil hitro odločen. Zapusti Celje za vsako ceno, čeprav ima uradništvo ukaz, da mora ostati vsak na službenem mestu. Jaz [sem] mnenja: čez dan, dva so Nemci v Celju. Končal bom v zaporu brez dvoma. Vsekakor bom mobiliziran, čeprav nisem nikdar služil vojske. Torej beži za vsako ceno.

8. 4. 1941

Dopoldan na šolo. Pregovarjal dr. Šijanca,³⁰ da gre z menoj. Ne more se odločiti, ker ima bolno taščo pri sebi. Domov. Nahrbtnik in en kovček napolnim z najnujnejšim. Ko zapuščam solznih oči tako ljubo mi stanovanje, tako dragoceno mojo knjižnico z vsemi rokopisi (le nedovršeno razpravo Sorško polje³¹ sem iztrgal in vzel s seboj) – sem preklel vsakega, ki se bo okoristil z mojo nesrečo. Odprte sem pustil vse omare, da mi vsaj te ostanejo cele, ko pride okupator v stanovanje. Na postajo mi Mirko³² še naknadno prinese slanino za [na] pot. Direktor Mravljak je spremil nekega znanca s Pohorja, ki tudi beži. Poslovim se. Družba: begunec s Pohorja – strahopeten človek. Ob 10^h se odpeljemo. Do Zidanega mosta vozimo par ur. Vsa stekla na postaji razbita. Naročim čaj. Alarm. Z vso prtljago bežim v hrib, kjer [je] sigurno zaklonišče. Nič. Do Save (Zagreb) se

1941. Vojno so napovedala vojaška letala, ki so zgodaj zjutraj začela bombardirati Beograd in druga jugoslovanska mesta. Istočasno je nemška vojska začela s severa in vzhoda prodirati preko jugoslovanskih meja.

29 Dr. Vladimir Guzelj (Škofja Loka, 1898 – Ljubljana, 1987), zdravnik kirurg, med 2. svetovno vojno vodja kirurške klinike v Ljubljani, po vojni tudi profesor za splošno kirurgijo na Medicinski fakulteti v Ljubljani. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 3, str. 410.)

30 Dr. Franc Šijanec, profesor na gimnaziji v Celju, od 1932/33 do 1940/41; poučeval je zemljepis, zgodovino in umetnostno zgodovino. (Viri: *Izvestje Državne realne gimnazije v Celju za šol. leto 1932/33*, str. 4; *Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, str. 14)

31 Razprava je bila objavljena leta 1953. Glej: Pavle Blaznik: *Kolonizacija in kmečko podložništvo na Sorškem polju*. Razprave SAZU, Razred za zgodovinske in družbene vede, II., Ljubljana 1953, str. 139–242.

32 Mirko Meštrov, Blaznikov svak.

vozimo do polnoči. S Pohorcem na drugo postajo. Vlak gre šele drugi dan ob 17^h. Po poti nas ustavi policija. Preišče prtljago, roke kvišku. Hotel finance.

9. 4. 1941

V kavarno. Čitam, da za potovanje treba dovoljenje, a uradništvo na svoja mesta. Prepričan, da bom moral nazaj. Na policijo. Ogromno ljudi. ½ ni dobila dovoljenja. Vztrajam. Trepetam – dobim. Ob 3^h na postajo. Po vrsti alarmi – krijem se – zakaj vem, da [je] ravno na postaji nevarno. Končno moram dalje. Srečam dijaka Gorečana; pomaga mi nesti prtljago. Kupim vozni listek 2. razreda, da bom malo počival v vlaku. Na policijsko dovoljenje sploh nihče ne gleda. Vidi se apatija uradništva. Vlak nabito poln – obvezniki gredo k vojakom. Karta 2. razreda, a jaz zadovoljen, da sem s pomočjo Gorečana spravil prtljago in sebe na »puferje«. Ob 17^h odpelje vlak. Do Karlovca se zrinem »na plafon«, dalje na prostor pred stranišče. Kot sardele. V stranišču 4–5 ljudi. Kaj bi bilo, ako ne bi bil zdrav!

10. 4. 1941

Zjutraj ob 5^h v Ogulinu vlak obstane. Treba prestopiti, a vlaka še ni. Sneg, mraz. Na slepem tiru par vagonov praznih. Jaz vstopim. Izkazalo se [je], da sem imel dober nos. Cela naša kompozicija. Od potnikov tudi neka gospa iz Zagreba z dvema otrokoma – bežala v Tijekno. Potniki pripovedujejo o strahotah bombardiranja Beograda. Srečamo tovorni vlak – popolnoma razbiti vagoni. Vprašam, od kod. »Iz Šibenika.« Lepo! Zvečer ob 9^h v Šibenik. Moralno dolžan, da sprejem gospo iz Zagreba v svoje varstvo. Vse temno kot izumrlo. Nemogoče preko kanala na Martinsko. Informacije, da [je] Tijekno vojna baza. Kam sem spravil družino! Gremo v neko odprto vežo. Damo ležati otroke na prtljago. Patrulja. Razložim. Odstopijo nam svojo sobo.

11. 4. 1941

Ko [sem] še dremal, priteče nekdo in zavpije: »Kdorkoli ste, bežite v zaklonišče, ako vam je življenje drago.« Pograbim enega otroka in tečem v zaklonišče trgovca Isteniča. Tam zvemo, da je oklicana Nezavisna Hrv[ataska] država.³³ Vsi so bili prepričani, da je zanje vojna končana. Spoznal se s prof. zgod[ovine] in zemlj[episa] penzionistom. On je bil, ki je zjutraj nas klical. Zelo prijazni, lepo postrežen. Šibenik v hrv[aških] zastavah. – Kaj trdnjava? Bele zastave. Ukaz, da jih je treba sneti. Trdnjava se ne preda. Parnik Kozjak čaka. Jaz prtljago tja. Zunaj

33 Neodvisna država Hrvatska (NDH) je bila marionetna država Nemčije in Italije. Nastala je 10. 4. 1941, ustanovili so jo hrvaški ustaši. Uradno je bila kraljevina, ki jo je vodil kralj Tomislav II. Savojski, ki pa ni imel nobenih pravih pooblastil in sploh ni živel na Hrvaškem. Dejanski voditelj NDH je bil poglavnik Ante Pavelić. V okvir NDH so spadali večji del Hrvaške (brez Istre, Kvarnerja, Dalmacije, Međimurja in Baranje), Srem ter Bosna in Hercegovina. V NDH je spadalo tudi pet slovenskih krajev ob meji pri Brežicah. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Neodvisna_država_Hrvaška)

čakam do ½ 13^h. Letala – bombe padale v bližini hotela Krka na voj[aški] brod³⁴ Zmaj. Nočem na parnik. Prtljago pustil, a odločil se, da grem peš v Tijesno. Niko Olivari, gospa z otrokoma in neka Šibenka. S čolnom preko kanala. Bali se bombardiranja. Po turistični cesti. Pri Vodica h letala. Vrgli se v jarek. Dalmatinci vsi »krepani« došli v Tijesno. Kje [so] naši? Pri Lujku³⁵ mi rekli, da [so] v naši hiši, a spe pri Dvornikovih, ker se boje bombardiranja.

Silno presenečenje, ko sem se javil. Otroka sta bila že v postelji. Po večerji na radio h g[osp]e Obratov. Porazno, kar sem zvedel: blizu kapitulacija. Spoznal se z Gašperinom (Šestičar iz Ljubljane), oficir v Tijesnu. Pozval nas v sobo k Paškvalinu,³⁶ kjer smo malo pili. Naslednje dni v znaku NDH.

14. 4. 1941

Sončim se na dvorišču. Letala. Naenkrat mitraljirajo po Rudini³⁷ – zaradi hrv[aške] zastave, ki [visi] na standarti. Takoj jo snamejo – postavijo belo.

Neko noč ustaši (tudi Tiješnjan Joso Olivari) tolkli po raznih vratih in iskali nacionaliste, da jih uporabijo za nevarna dela. Komisar je smrkavec srednješolec Malić. Uradništvo [ima] na rokavu hrvaško trobojnico. Zaplemba sokol-[skega] inventarja (zastava etc.).

Pred slovesom od družine v Tisnu, april 1941.
Levo hči Marija, desno sin Pavle. (iz družinskega arhiva)

20. 4. 1941

13 italijanskih kamionov pride v Tijesno. Pred njimi neki civilist Tiješnjan iz Zadra vpije: Eviva!,³⁸ a nihče se mu ne odzove od naroda. Ustavijo se na Rudini. Jedo ostentativno³⁹ bel kruh, pijejo, pojejo ...

Po dveh urah zopet oddrdrajo. S tem so simbolično prevzeli oblast v Tijesnu.

34 Ladja (iz hrv.).

35 Lujko Meštrov, brat Blaznikovega tasta Roka Meštrova.

36 Paškvalin, hotelir v Tijesnu.

37 Rudina je glavni trg v Tijesnu.

38 Živela! (iz. ital.)

39 Namenoma (iz lat. *ostentativus*).

Naslednje dni mislim na odhod v Celje. Vedel sem, da je služba izgubljena, ali vendar sem bil prepričan, da nas morajo zadržati v službi do konca šolskega leta, ker sami ne morejo zaključiti brez nas. O, sancta simplicitas!⁴⁰

Z Gašperinom in nekim Zagrebčanom odpotujemo v Šibenik. Treba imeti dovoljenje – hrvaško in italijansko. Drenjanje v dvorani Narodne kavarne na Poljani. Zapodi vse uradnik. Jaz ga dobim – mu plačam rakijo in mi da. A treba še italijansko. Ta dan nič. Kolona za kolono motorizirana preko Poljane. Vrnem se v Tjjesno.

22. 4. 1941

Zopet se poslovim od družine. Dobim dovoljenje. Hotel »Della Ville«⁴¹ soba. Tam se malo odpočijem. Do 8^h zvečer moramo biti na postaji radi copri fuoco.⁴² Tam drenj – čakamo do 24^h.

23. 4. 1941

Perković – čakamo – dež – mraz. Zagreb, prepozno za zvezo. Gašperinu pomagam nositi prtljago. Sam sem imel le nahrbtnik. Dober zajtrk, dobro kosilo. Motorizacija nemška neprestano skozi mesto. Ljubljana italijanska, tako nam pravi natakar pri Lovačkom rogu. Vlak. Prekoršek ml. o prilikah v Sloveniji. Strašno, strašno. Celje, Brežice – vse zaprto – vsi profesorji zaprti.⁴³ Kam naj grem! V Dalmacijo ne – štrapaciran! Naprej. Vlak vozi le do hrv[aške] meje. Izstopili. Z vozovi dalje do Brežic. Bojim se za denar, ki ga Nemci baje odvzamejo. Pregled – dobro. Brežice – vse temno. Niti misliti ni, da bi dobil kje prenočišče. Vso noč smo sedeli na prtljagi v predsobi čakalnice. Nič ves štrapac⁴⁴ – a vse drugo. Strašna perspektiva. Berem plakat: vabilo za vpis v Heimatbund.⁴⁵ Kaj se bo vse od nas zahtevalo! Nemški službujoči vojak je »kavalirski«. Dame vodi v svoj prostor. »Divide et impera«⁴⁶ – mi pada v glavo.

40 O, sveta preproščina! (iz lat.)

41 Nekoč hotel v Šibeniku.

42 Policijska ura (iz ital.).

43 Zapiranje slovenske inteligence je bil prvi korak pri izvajanju raznarodovalne politike, s katero so Nemci želeli naše kraje čimprej ponemčiti. (več v opombi 82)

44 Napor, utrudljivo delo, garanje (iz ital. *strapazzo*).

45 Štajerska domovinska zveza (nem. Steirischer Heimatbund) je bila organizacija, ki je v času nemške okupacije skrbela za ponemčevanje prebivalstva na zasedenem območju. Zvezo je 10. 5. 1941 ustanovil civilni upravitelj za Spodnjo Štajersko dr. Siegfried Überreither. Vanjo je bilo včlanjenih 323 807 oseb. Zveza je imela svoje oborožene oddelke. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Štajerska_domovinska_zveza)

46 Deli in vladaj! (iz lat.)

24. 4. 1941

Ko se zdani, pride vlak. Težak mi je korak – ali grem – vstopim. Zopet čujem od potnikov, kaj vse so delali Nemci z inteligenti v Brežicah. Zidani most – Gašperin se poslovi. Blagrujem ga – on gre na svoje – v Ljubljani ni slabo, kakor slišimo. A v Škofji Loki so bili spočetka Italijani, a sedaj so prišli Nemci.⁴⁷ Oboji so tam. Kdo bo ostal naš gospodar? Vlak odpelje proti Celju. Dva železničarja se pogovarjata. Zabavljata čez »gospodo« – sedaj jim bo že Hitler pokazal. O, zaslepljenost! Kaj bo na postaji? Ali me bodo spoznali in aretirali? Moram iti po stranskih ulicah. Za kresijo. Izstopim. Tečem kot hudodelec. Le ga. Dolničarjeva me je videla – kolikor vem jaz. Pridem v trgovino. Miki⁴⁸ in tašča v mene: »Kaj si znorel, da si se vrnil? Mirko zaprt, Meštrov zaprt. Vsi inteligenti skoro – zaprti. Kaj sedaj? Padel sem v past. Grem gori v jedilnico – obupan sedem na divan. Prosim Miki, naj gre k Mravljaku po svet – on je pameten. Ali M[ravljak] reče, da ne ve svetovati – ali vsekakor naj se danes ne javim, ker danes gre transport aretirancev v Maribor. Odločim se, da sploh po dnevu ne grem več na cesto. Ko se je znočilo, grem k Eli – ki me je bila vesela in žalostna.

Dva dni sem zaprt. Ne upam si na cesto. Zvečer grem spat domov »Sodnijska steza 3«. Uredim vse v nahrbtnik, kar je treba, če me zapro. Nikdar nimam miru. Ko mine 1^h ponoči, sem nekako siguren, da ne bodo prišli več po mene. Imam radio, a se ga ne upam poslušati.

25. 4. 1941

Pride Golobič.⁴⁹ Žena ga je spravila iz zapora. Gre v Ljubljano. – Javim se na prijavnem uradu. Kopše bil zelo prijazen. Govorila sva slovenski.

26. 4. 1941

Popoldan pride v trgovino Fabian – da je imenovan za komisarja nad imetjem. Da se je pobrigal, da postane on, ker bi sicer prišel na to mesto neki Meštrov neprijatelj. Denar popisal in zaplenil. Skoraj bi propadlo mojih 5000 din, ki sem jih dobil za dva meseca naprej. Smešno: neki denar, ki [je bil] že preštet in zaplenjen, sva s taščo vzela, ker sva mislila, da ne ve zanj. Morala sva ga vrniti.

47 Obrambna Rupnikova linija ni predstavljala nobene resne ovire za prodirajočo italijansko vojsko, ki je po dolinah Selške in Poljanske Sore prodirala proti Škofji Loki in jo zasedla 13. 4. 1941. Toda že po nekaj dneh se je morala umakniti in mesto prepustiti Nemcem.

48 Miki Meštrov, žena Blaznikovega svaka Mirka Meštrova.

49 Matija Golobič, ravnatelj zdravilišča v Laškem. V noči s 17. 4. na 18. 4. 1941 so pripadniki SA poleg mnogih drugih Laščanov aretirali tudi ravnatelja Radio-Therme Matijo Golobiča, ga skupaj z drugimi zaprli v Sokolski dom, od koder so jih nato odpeljali v Celje in številne naprej v izgnanstvo. (Vir: *Laški zbornik 2002*)

27. 4. 1941

Popis vsega prebivalstva, ki [je] prišlo na Štajersko po l. 1914. Moja črka na magistratu. Govorilo se je slovenski. Pri vprašanju: narodnost – rečem brez oklevanja: slovenska. Uradnik čaka – ne napiše – čaka, končno zmaje z glavo, češ: če si neumen, ti ne morem pomagati. – Popoldan naenkrat vse mesto v zastavah – vse rdeče s kljukastim križem. Kam smo prišli! Rečeno je, da pride Hitler v Celje. Kaj, če kdo izvrši atentat? Ni prišel (bil pa v Mariboru).⁵⁰ – Popoldan pride k meni Stante. Greva k direktorju Mravljaku, da se pogovorimo o položaju. Pri Mravljaku ves čas živo. Mladina hodila po dokaze, da je obiskovala ta in ta razred. Dajal rade volje, samo brez pečata. Govorimo o položaju – vse brezizgledno. Končno rečem jaz: »Mi smo torej svojo vlogo odpeli.« Mravljak: »Tudi jaz sem prepričan.« S Stantetom greva po stranskih ulicah na Čret.⁵¹ Srečamo dr. Zelenika.⁵² On, da [so] v Mariboru profesorji, ki niso zaprti, že dobili poziv curriculum vitae.⁵³ On seveda že misli na sebe. V Čretu srečamo Bračka.⁵⁴ Ves potlačen. Greva k Preskerjevim.⁵⁵ On se še ni nič javil. Zadnja vest, da [je] bil v Bosni. Ali je padel? Sestra obupana.

28. 4. 1941

Začel reševati stvari v Ljubljano. Naprosil Marico,⁵⁶ da gre z vlakom ob 11^h. Nesla mi kovček. Prepričan, da je že v Ljubljani, ko pride ob 2^h domov, da ni mogla. Kaj, če grem v Ljubljano. Ali kako priti na vlak, ko se je že ponovno dogodilo, da so na postaji spoznali človeka in ga zaprli. Ali v trenutku se odločim, da grem, ker se govori, da samo do 1. 5. lahko brez dovoljenja. Grem pred Gestapo⁵⁷ (v Mestni hiši), da za vsak slučaj zasigram svojo varnost. Vprašam stražo. Reče, da lahko brez dovoljenja. K sreči nisem prišel do Gestapa. Grem uredit prtljago – 1 kovček in nahrbtnik. Mečem stvari brez večje izbire. Saj bi tako rad vzel s seboj kar največ, a ni mogoče. Vozni listek že imam. Prtljago mi nese: kovček Marica, nahrbtnik dijak Gradišnik.⁵⁸ Jaz sem brez vsega, da ne vzbudim suma.

50 Hitler je Maribor obiskal 26. 4. 1941 in glasno zahteval: »Naredite mi to deželo spet nemško!«

51 Čret je predel Celja ob reki Voglajni.

52 Dr. Karel Zelenik, profesor na I. gimnaziji v Celju, od 1926/27 do 1941; poučeval je francoščino in nemščino. (Viri: *Izvestje Državne realne gimnazije v Celju za šol. leto 1932/33*, str. 4; *Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, str. 14)

53 Življenjepis (iz lat.).

54 Ivan Bračko, profesor na I. gimnaziji v Celju, od 1907 do 1941; poučeval je latinščino, grščino in slovenščino. (Viri: *Izvestje Državne realne gimnazije v Celju za šol. leto 1932/33*, str. 4; *200 let I. gimnazije v Celju*, str. 73.)

55 Janko Presker, profesor na I. gimnaziji v Celju, od 1935/36 do 1940/41; poučeval je prirodopis, fiziko in matematiko. (Viri: *Izvestje Državne realne gimnazije v Celju za šol. leto 1937/38*, str. 6; *Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, str. 14)

56 Marica, gospodinjska pomočnica Blaznikove tašče.

57 Gestapo – kratica za Geheime Staatspolizei: tajna državna policija, bila je uradna tajna policijska organizacija v nacistični Nemčiji.

58 Dušan Gradišnik, zanesljiv Blaznikov dijak.

Grem iz stanovanja. Ponovno odprem vse omare. Prekolnem vsakega, ki se bo okoriščal z mojimi stvarmi. Še en pogled na tako drago mi knjižnico. S stisnjenimi zobmi zapustim stanovanje. Vem, da ga dolgo, dolgo ne bom več videl. – Moja prtljaga je že v vagonu. Jaz grem utripajočega srca, a vendar pogumno v vlak. Nihče me ni ustavil. Kmalu se vlak premakne. Glavno je za menoj. Ne še – skrb za denar, ker se sme nositi le do 1000 din. Jaz imam okoli 4000 din. V mojem kupeju sedi moj dijak četrtošolec iz Laškega. Sprašuje žalostno, kaj bo s šolo. Rečem, da je samo to sigurno, da ga mi stari profesorji ne bomo več učili. Žalosten je fant izstopil. Na Zidanem mostu dohitimo vlak, ki odšel pred 5 urami. Zakasnil, ker so vse moške natančno preiskali zaradi denarja. Kdor [je imel] več kot 1000 din šel v zapor. Pri nas ni bilo nobene preiskave. Polno beguncev bilo v vlaku. Ko pride-mo do Laz – prve postaje z Italijani – se mi odvalil težek kamen s srca. Rešen sem Nemcev. Italijani pravijo, da ne postopajo slabo. Ljubljana: vidim se na postaji z Ido Merhar – Guštin,⁵⁹ ki šla z vlakom ob 11^h, a prispela z nami. Kam sedaj? Prtljago nesel k Šestici⁶⁰ (Gašperin me krasno sprejel), a spat bom šel k Demšarju,⁶¹ ker mi je gorenjski vlak, s katerim sem hotel odpotovati v Škofjo Loko, že ušel. Grem k dr. Demšarju. Sočustvuje, a pove novico, da baš danes bil pri njih Dušan⁶² in povedal, da so se te dni preselili v Ljubljano (Valjavčeva 15). Kakšna sreča! Takoj greva iskat to ulico, ki [je] nekje od Trnovega dalje. Težko jo dobiva. Noče v hišo. Gre domov, a jaz pozvonim. Kakšno presenečenje, ko me vidijo pri njih! Takoj me povabijo, naj seveda ostanem pri njih, čeprav še nimajo čisto nič urejeno. Mislim si: Kdo si je predstavljal v januarju, da sem delal tudi zase, ko sem se tako energično uprl nameravanemu premeščanju v štajerske hribe in samo jaz dosegel, da so prišli v Ljubljano. Človek res nikoli ne ve, kako se more vse obrniti. Zato ne delaj nikoli slabega svojemu bližnjemu; pomagaj mu, če mu le moreš.

59 Ida Merhar - Guštin, profesorica zemljepisa na I. gimnaziji v Celju, poučevala v v šol. letu 1939/40 (kot suplentka) in 1940/41. (Vir: *Izvestje Državne realne gimnazije s klasičnimi vzpoprednicami v Celju za šol. leto 1939/40*, str. 6; *Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, str. 15)

60 Gostilna v Ljubljani, ob današnji Slovenski cesti, nasproti Banke Slovenije.

61 Dddr. Jože (Josip) Demšar (Škofja Loka, 1877 - Ljubljana, 1980), duhovnik, teolog in profesor, sorodnik dr. Pavleta Blaznika. Doktoriral je iz teologije (1906) ter pedagogike in psihologije (1926). Poučeval je na na Škofjiški gimnaziji v Šentvidu (1905-1914), ljubljanskem učiteljišču (do 1932) in Teološki fakulteti v Ljubljani (do 1963). Ta mu je leta 1970 podelila častni doktorat. (Vir: [http://www.gorenjci.si/osebe/demšar-jože\(josip\)/152/](http://www.gorenjci.si/osebe/demšar-jože(josip)/152/))

62 Dušan Horvat (1922-1944), cand. iur., Blaznikov nečak, sin njegove sestre Vide. S Prvo proletarsko brigado je januarja 1944 prišel v Dalmacijo, nato se je v Bosni za njim izgubila vsaka sled.

29. 4. 1941

Prva pot na banovino, da se pobrigam za službo. Francelj⁶³ in Kranjec⁶⁴ povsem točno, da do jeseni ni niti misliti, ker Italij[ani] nočejo sedaj nobenega nastaviti. Depoli⁶⁵ je sedaj italij[anski] Sušnik.⁶⁶ Vseeno sem napisal prošnjo, da me imajo vsaj v evidenci. Za drugo službo ni niti misliti, ker [se] je toliko beguncev nagrmelo v Ljubljano. Gašperin mi pravi: Ako si pameten, pojdi v Tijasno. Tam si boš lažje pomagal. Pojdi, dokler je še nekako lahko dobiti dovoljenje. Res v Ljubljani mi ne kaže ostati, saj so včeraj prišli Nemci v Št. Vid⁶⁷ in se še prav nič ne ve, kaj bo z Ljubljano. Grazioli⁶⁸ se je izrazil, da se bo z orožjem uprl, ako bi Nemci hoteli dobiti Ljubljano.

30. 4. 1941

Na policijo po potno dovoljenje. Polno ljudi. Delili formularje in številke. Jaz s težavo dobil formular, številke ne. Doma ga izpolnil. Popoldan grem zopet. V vrsto, ker brez številke nihče ne sme. Karabinerji delajo red. Ko pridem do vrat – kje številka. Že prej sem se z njimi spustil v pogovor, ali mi je šlo zelo trdo, a vendar dovolj, da me je pustil dalje. Ali bom dobil? Brez ugovora. Na konju – sedaj gremo k družini.

63 France Planina (Škofja Loka, 1901 – Ljubljana 1992), geograf, kartograf, biolog in profesor, soustanovitelj Proforskega ceha in častni član Muzejskega društva Škofja Loka. Pred 2. svetovno vojno je poučeval na gimnazijah na Otočcu (Hrvaška), v Kranju in Ljubljani. Od leta 1937 dalje je bil zaposlen na banski upravi. Med 2. svetovno vojno je bil interniran v Gonars, leta 1943 je postal upravnik pokrajinske šolske založbe v Ljubljani. Po vojni je sodeloval v komisiji za ugotavljanje kulturnozgodovinske vojne škode (1945–1947), bil ravnatelj Prirodoslovnega muzeja Slovenije (1953–1955) in gimnazijski profesor (do 1962). Napisal in priredil je več geografskih učbenikov, vodnikov in kartografskih prikazov Jugoslavije, Slovenije ter Škofje Loke in okolice. (Vir: <http://www.gorenjci.si/osebe/planina-france/17/>)

64 Silvo Kranjec, prosvetni inšpektor pri banski upravi v Ljubljani.

65 Depoli, načelnik za prosveto v Ljubljanski pokrajini.

66 Dr. Lovro Sušnik (Breznica pod Lubnikom, 1887 – Ljubljana, 1964), jezikoslovec, prevajalec, profesor in šolnik. Kot gimnazijski profesor je služboval v Kranju in Ljubljani (1920–1936), nato je bil do maja 1945 načelnik prosvetnega oddelka banske uprave. Po upokojitvi (1946) je honorarno delal pri pripravi gradiva za slovar slovenskega knjižnega jezika, prirejal učbenike za francoski in nemški jezik, prevajal leposlovje in pisal članke. Bil je med ustanovitelji Proforskega ceha in Muzejskega društva Škofja Loka. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Lovro_Sušnik)

67 Razmejitvena črta med nemškim in italijanskim zasedenim ozemljem je bila dokončno določena konec aprila 1941. Tekla je v liniji: rapalska meja–Polhov Gradec–Sveta Katarina–Šentvid nad Ljubljano–Ježica–Zalog–reka Sava–Brežice. Šentvid nad Ljubljano je bil na nemški strani.

68 Emilio Grazioli (1899–1969), visoki komisar za Ljubljansko pokrajino. Njegova naloga je bilo vodenje civilnih zadev v pokrajini, ki je obsegala Ljubljano, Notranjsko in Dolenjsko. Pri delu se je opiral na 14-članski svet, t.i. konzulto, ki je bila sestavljena iz predstavnikov slovenskega gospodarskega in kulturnega življenja. Neposredno je bil odgovoren oblastem v Rimu.

1. 5. 1941

Strašen nalič, a jaz s težko prtljago proti tramvaju, kamor me je spremljala Vida.⁶⁹ Medtem mi je namreč prinesla Marica iz Celja še en kovček. Pri tramvaju srečamo Laly. Vida [gre] z menoj prav do kupeja. Dobil mesto – se poslovil – bežim dalje – ne: Nemci – tudi v Ljubljani me ne boste dobili. Dalmacija je daleč. Do tja ne bo segala vaša moč. V Karlovcu treba izstopiti in čakati na vlak, ki pride iz Zagreba.

2. 5. 1941

Dobil lep prostor. Sam v kupeju. Kar dobro razpoložen. Nihče me ni motil. Iz Perkovića dalje – prišel v moj vagon Dvornik Ivo. Skupno tekla od postaje do Kozjaka, ki [sva] ga še srečno ujela. Tam dobim Zoro, ki je bila slučajno v Šibeniku. Pripovedujem ji same slabe novice. Nasproti sedi Bosu⁷⁰ in nas moti – Zora plaka.⁷¹ Zopet sem v Tijesnu na veliko veselje otrok. Tu so se medtem nastanili Italijani. Kmalu po prihodu se je oglasil pri nas vojaški sototenente,⁷² da mi vzame generalije. Predvsem se je zanimal za orožje.

Naslednje dni sem jaz prevzel ekonomat. Razpolagali smo z okoli 20.000 din. Preračunal sem, da moramo vzdržati dve leti. Imeli smo razmeroma še precej hrane iz Celja. Sklenil sem skrajno štednjo.

Par dni kasneje pride za menoj tašča v spremstvu Marice. Ko so šli naši iz Celja, nikakor ni hotela z njimi. Dva, tri dni po odhodu pa se je kapricirala, da mora na vsak način doli. Vlak ni več vozil. Meštrov leta za avtomobil, ki ga pa tudi ne more dobiti. Morala je ostati v Celju. Ko so zaprli Meštrova in Mirka in je komisar prevzel imetje, se je odločila, da zapusti Celje. Tudi ona je prinesla nekaj robe s seboj – a vse [je] seveda malenkost v primeri s tem, kar je ostalo. Sedaj je ona prevzela gospodinjstvo – seveda bolj na široko kot jaz. Spraševal sem se, kako dolgo bo to trajalo. Saj »špaga« je bila tako kratka. Kuhati zna, a gospodariti nikakor ne. Naša družina je spala v eni sobi, ona z Angelo v drugi, stric na biljardu.

Jaz sem uvidel, da moram na vsak način obvladati italijanski jezik. Nabavil sem si neko hrv[aško]-it[alijansko] gramatiko. Istočasno sem si izposodil pri m[agist]r[u] ph[armacije] Obratovu Manzoni: Promessi sposi.⁷³ V maju sem študiral dnevno 6–8 ur – večinoma v zgornjih nedodelanih prostorih. Čtivo nisem šel dalje, dokler nisem razumel 100 %. Veliko sem se učil besed. Po treh tednih sem splaval. Spoznal sem se z Bosujem, ki mi je bil ob čaši vina učitelj jezika. Popravljal mi je spise, ki sem jih pisal – vsebino iz Promessi sposi. Napredoval sem zelo lepo. Vidno mi je šlo dnevno bolje.

69 Vida Horvat, Blaznikova sestra.

70 Brigadir v Tisnu.

71 Joka (iz hrv.).

72 Nadporočnik (iz ital.).

73 Sposodil si je knjigo Alessandra Manzoni: I promessi sposi (v slovenskem prevodu: Zaročenca); delo sodi v vrh italijanskega romantičnega zgodovinskega romanopisja.

Medtem dobim od Ele in Miki pismo, da grozi, da mi zaplenijo stanovanje, ker je prazno. Da [ga] ni več mogoče držati pod pretvezo, da smo na letovanju, ker to ne pali več. Zaradi tega se Zora odloči, da gre v Ljubljano in event[uelno] še dalje v Celje, če bo dobila dovoljenje. Tudi tašča se odloči, da gre z njo, da tudi ona s svoje strani rešuje Meštrovo imetje ... Bosu je izdal dovoljenje, ki je trajalo od 1. do 22. junija.

Prodiranje po Balkanu⁷⁴ je bilo skoro zaključeno. Izkrcaje na Kreto⁷⁵ nas je razburilo. V Afriki se je pohod zaustavil pri Tobruku.⁷⁶ Obratov mi je bil v informacijo.

1. 6. 1941

je odpotovala Zora s taščo. Ostal sem sam s skrbjo zaradi vina, ki ga je bilo okoli 60 hl na Krapnju.⁷⁷ Curovič, ki je imel nalogo, da skrbi, da se ne pokvari, ga je hotel menda prodati na lastno pest. Zato sem že v maju šel z Antejem⁷⁸ tja. Bil je strašen jugo. Morali smo se peljati preko morja na otok. Težko smo dobili brod.

Ko brezskrbnega koraka po mestnih ulicah Celja še ni ogrožala nevarnost vojne. Na fotografiji Zora Blaznik s hčerko Marijo (levo) in sinom Pavelčkom (desno), december 1940. (iz družinskega arhiva)

- 74 Prodiranje po Balkanu je potekalo bliskovito (t. i. hitrega - bliskovita vojna), s severa so nemške sile prodirale iz Avstrije in Madžarske ter hitele zasedati slovensko, hrvaško in bosansko ozemlje. Z vzhoda so iz Bolgarije vdirale v dolino Morave in od tam proti severu (proti Beogradu) in jugu (proti Makedoniji in Grčiji). Operacije so tekle po načrtu Marita, s katerim je skušal Hitler skupaj z Jugoslavijo pokoriti tudi Grčijo, kjer so bile britanske vojaške baze. Jugoslovanska vojska je kapitulirala 17. aprila, grška 27. aprila 1941.
- 75 Po padcu Grčije sta se grška in britanska vojska umaknili na Kreto, vendar je po nemškem letalskem desantu (20. maja 1941) kmalu padla tudi ta, čemur je sledila evakuacija britanskih čet v Egipt.
- 76 Močno utrjena italijanska utrdba na libijskih tleh, ki je padla v uspešni ofenzivi britanskih sil, v kateri so Britanci Italijane porinili iz Egipta nazaj v Libijo.
- 77 Krapanj je manjši otok v srednji Dalmaciji, z istoimenskim naseljem v jugovzhodnem delu Šibeniškega kanala.
- 78 Ante Meštrov, bratranec Zore Blaznik.

Ko prideva tja, ne najdeva Curovića, ki da je v polju. Dobim vodiča in zajaham mazgo.⁷⁹ Parkrat me je malo vrgla, a ker je bila precej krotka, je še nekam šlo. Jaham, jaham – ko pridem v bližino, kjer bi moral biti Curović – nema ga.⁸⁰ Skril se mi je. Ni kazalo drugega kot nazaj: zopet preko morja na otok. Nikjer nobene hrane, nič s seboj. S težavo dobil dve jajci. Končno Curović pride. Uredimo, da brez mene ne more prodati, a jaz bom njega obvestil, preden bom prodal. Zopet preko morja – tak jugo, da se veslo zlomi. A srečno pristali. Kočija naju še čaka. V Šibenik. V »Ljubljano«⁸¹ malo pojesti in spat. Drugi dan zopet v Tijesno.

Nekega dne me ustavi pri mostu brigad[ni] financar in mi reče, da bi bilo lepo, če bi fotografiral Pavelčka in Marijco v fašistični uniformi. Lepo – sem si mislil. Pomagal sem si s tem, da enostavno nisem razumel, kar me je prosil.

20. 6. 1941

Zora in tašča se vrneta iz Ljubljane. Novica, da je Ela deportirana s svojo družino v Srbijo.⁸² Ista usoda da bo zadela vse one, ki so zajeti. Prinesla mi je tri pisma: od Tineta, Franceljna in Savnika⁸³ [v prilogi; op. M. L.]. Po desetkrat sem jih prebral. Po dolgem času slovenska pisana beseda. Tine⁸⁴ mi opisuje, kako daleč je do Škofje Loke in Ljubnika. Solze so mi prišle v oči. Francelj mi piše, da me imajo med prvimi v evidenci, kadar se odpre možnost službe, a Savnik⁸⁵ lepo tolaži, ko piše, da [se] bo vojna končala oni dan, ko bom prebral zadnjo povest iz 1001 noči, če začnem takoj brati. To bi trajalo do 14. 2. 1944. Saj ni mogoče.

79 Mezeg (*Equus hinnus*), domača žival, neplodni križanec med žrebcom in oslicjo.

80 Ni ga (iz hrv.).

81 Restavracija v Šibeniku.

82 Izseljavanje Slovencev je bilo del načrta, s katerim so želeli Nemci zasedene dele (Gorenjsko, Štajersko) čimprej ponemčiti. Zavedne Štajerce so večinoma izselili od junija do septembra 1941. V prvem valu so izselili narodnozavedno inteligenco, v drugem pretežno kmečko prebivalstvo in vse tiste, ki so se na Štajersko priselili po 1. svetovni vojni, v tretjem valu so izselili brežiški trikotnik, kamor so nato naselili Kočevske Nemce. Izseljane Štajerce so preselili v rajh, na Hrvaško in v Srbijo. Na Gorenjskem so izselili le prebivalce v obmejnem pasu, večinoma direktno v Nemčijo, ostalo prebivalstvo so nameravali preseliti po koncu vojne.

83 Dr. Tine Debeljak, prof. France Planina in dr. Roman Savnik so bili Blaznikov prijatelji.

84 Dr. Tine Debeljak (Škofja Loka, 1903 – Buenos Aires, 1989), slavist, pesnik, prevajalec in urednik, ustanovni član Muzejskega društva Škofja Loka. Od 1933 do 1945 je urejal kulturno rubriko Slovenca, od 1939 do 1944 tudi Dom in svet, kjer je tudi sam objavljval. Pisal je ocene, kritike, spremne besede, prevajal slovenske pesnike in pisatelje idr. Po 2. svetovni vojni je odšel v Argentino, kjer se je, zlasti po upokojitvi, posvetil kulturnemu delu. Objavil je več pesniških zbirk, zbirko svoje proze in več kot tisoč člankov. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 2, str. 180)

85 Dr. Roman Savnik (Ljubljana, 1902 – Postojna, 1987), geograf. Ukvarjal se je predvsem s kraško hidrografijo v Sloveniji, o tem je napisal več razprav. Še v času študija je bil eden od soustanoviteljev Geografskega društva Slovenije. Znan je tudi kot urednik in eden najpomembnejših piscev Krajevnega leksikona Slovenije (izdaja v štirih zvezkih, 1968–1980). (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Roman_Savnik)

22. 6. 1941

Popoldan sem zvedel, da je Nemčija napadla Sovjete.⁸⁶ Zelo zadovoljen, saj sem sedaj še bolj prepričan, da bo Nemčija izgubila. Hitler je vedno govoril, da bo slabo, ako se bo borila proti Rusiji. Sedaj bo Nemčija imela trdo kost.

Prihodnje dni šla z Zoro v Pirovac⁸⁷ oddat dolg telegram za Tomaševića, da bi on poskušal kaj napraviti za naše imetje. Mnogo kasneje sem izvedel, da je odgovoril s podpisom polkovnik. Cenzura je pismo zadržala! Na brodarici me je vprašal brodar, če je res Kijev padel. Odgovoril sem mu, da je to popolnoma nemogoče, čeprav je takoj spočetka Nemčija žela velike uspehe v Rusiji.

29. 6. 1941

Na moj god zvečer zaslišimo naenkrat streljanje pred hišo. Financarji so izvršili pretres hiše Ante Kaleba. Došlo je do spora. Sin Mile bežal po Rudini, oni so streljali za njim. Aretiran Ante in sinova Roko ter Mile. Roko bil takoj spuščen. Kasneje proces. Ante oproščen, a Mile pol leta zapora. Zaradi tega incidenta sem jaz smatral za moralno dolžnost, da izrazim Bosu svoje misli, da ni v redu, da ital[ijanska] oblast na tak način postopa z našim narodom. Prav v zadoščenje mi je bilo, ko mi je dal prav. Vendar sem videl, da se od financarjev ni nobenemu nič zgodilo in da ni to v redu. Jaz sem se ponudil Kalebovim za pričo, kadar bo prišlo do procesa. Opravili so pa kasneje brez mene.

30. 6. 1941

Višnje v našem vrtu so krasno obrodile. Pavelček se jih je preveč najedel in zvečer izbruhal same višnje. Bal sem se obolenja, a k sreči je ostalo le pri bruhanju. Bosu se me je zelo oprijel. Večkrat se pride kopat na vrt. Vedno hoče, da greva skupno v vas iz vrta. Meni je to neprijetno, a bojim se komplikacij z druge strani. Te dni sem delal prošnjo na dalm[atinske] ital[ijanske] oblasti za službo profesorja. Bosu mi je prošnjo lepo priporočil z dostavkom, da govorim italijanski perfektno. Ali na to prošnjo nikdar nisem prejel nikakega odgovora. Bosu je sigurno imel z menoj kake namene. Vendar je slabo naletel, ker za službo, ki jo je kasneje vršil Mario, jaz ne bi bil nikdar sposoben.

Zadnje dni junija dobim pismo od Vide, kjer mi piše, da me je iskal Gauleiter⁸⁸ za Gorenjsko. Ponudena mi je služba – krasna. Nič drugega ni treba kot nadaljevati delo, ki sem ga prej vršil na znanstvenem polju. Krasna plača. Vse, kar so mi

86 Hitler je nameraval napasti Sovjetsko zvezo že zgodaj spomladi 1941, vendar je moral napad preložiti zaradi dogodkov v Jugoslaviji. Operacija Barbarossa se je tako začela šele 22. 6. 1941. Nemška vojska je bliskovito prodirala na rusko ozemlje, na celotni črti od Baltika do Črnega morja. Sovjetska zveza napada ni pričakovala, ker se je zanašala na sporazum o nenapadanju, ki ga je z Nemčijo podpisala leta 1939.

87 Pirovac je mesto na dalmatinski obali, 23 km severozahodno od Šibenika.

88 Pokrajinski vodja nacistične stranke (NSDAP).

Na obisku pri družini v Tijesnu, poleti 1942.
(iz družinskega arhiva)

v Celju medtem opljačkali⁸⁹ (stanovanje, knjižnica – vse – vse je vrag odnesel), bom dobil nazaj. Celo Meštrovu in Komelu bo vse povrnjeno. Krasna ponudba. Jaz sem jo takoj brez vsakega pomisleka odbil – zakaj, ako sem tako lepo plačan, bi moral vršiti neko drugo službo, ki našemu narodu gotovo ne bo v korist. Za kako sramotno delo jaz nikdar nisem na prodaj.

Zvedel sem, da so Nemci takoj oskrbeli prevod moje Selške doline⁹⁰

(Lenček).⁹¹ Prijalo jim je, da sem tam pošteno ali brez najmanjše zle slutnje prišel do rezultata, da so v 13. stol. Tirolci naselili par hribovskih soriških vasi. Na podlagi tega so dokazovali nemštvo sicer že od nekdanj popolnoma slovenske Selške doline. Pošteno – kaj ne! Ali na mojo »Naselitev Slovencev«,⁹² ki je tudi tiskana in kjer poudarjam, da smo Slovenci zaradi germanizacije padli od 70.000 km² na 24.000 km², a še od tega je v naši državi le 16.000 km² – se niso spomnili. Ne – to so prešli. – Barabstvo. Na veliko srečo je moje »Sorško polje«⁹³ še ostalo v rokopisu. Kako bi šele to izrabljali! Ali tudi to delo bom izdal, ko pride čas – le s potrebnim uvodom, kjer bom ožigosal to svinjarijo, kakor se spodobi. – V kasnejšem času so se še vedno za mene interesirali. Celo v letu 1942 jeseni me je univ. prof. Saria⁹⁴ iskal po Ljubljani, kakor mi je rekel dr. Šijanec, ki se je z njim razgovarjal o tem.⁹⁵ Moje mesto je prevzel nadzornik Kržišnik,⁹⁶ ki je imel skrb za muzej in vlekel mesečno preko 1000 Mark – plača univerzitetnega profesorja. Kje bi se

89 Izropali (iz hrv.)

90 Pavle Blaznik: Kolonizacija Selške doline, Ljubljana 1928, 118 strani.

91 Niko Lenček, škofjeloški odvetnik in med 2. svetovno vojno tudi notar. Po vojni je odšel v Avstrijo.

92 Pavle Blaznik: Naselitev Slovencev, Vestnik prosvetnih zvez, Ljubljana 1934.

93 Glej opombo 31.

94 Dr. Baldiun Saria (1893–1974), arheolog, klasični zgodovinar in numizmatik. Od leta 1937 do 1942 je bil redni profesor za staro zgodovino, klasično arheologijo in numizmatiko na Univerzi v Ljubljani. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Balduin_Saria)

95 Zabeleženo naknadno.

96 Ivan Kržišnik, šolski nadzornik.

mogel kdaj dobiti kdo, ki bi mi mogel le trohico očitati v narodnem oziru. Saj sem bil na cesti – brez vsega z družino – na tujih ramenih, ki so mi dale to čutiti – mnogo sem trpel telesno, neprimerno več duševno – a nikdar mi ni bilo žal, da sem ponudbo a priori⁹⁷ odbil.

Julij 1941

Treba je bilo misliti na službo. Zora je v Ljubljani dobila nekaj zvez. Najbolje je, ako grem sam gori, da pravočasno podrezam, ker ni misliti, da bi mogel obstati brez službe. Ali potnega dovoljenja Bosu sam ne more več izdati. Treba je napraviti prošnjo na policijo v Šibeniku. Bosu se je ponudil, da gre z menoj, da bo on sam osebno priporočil.

13. 7. 1941

Napotimo se: Zora, Pavelček in jaz v Šibenik. Ko izstopimo na obali, zvemo veselo vest, da so prišli iz internacije Meštrov in Mirko, a z njimi tudi Miki in Peterček⁹⁸ v Dalmacijo – v Šibenik. Res jih dobimo v Krki.⁹⁹ Kakšno veselje! Saj vem, da se bo Meštrov kaj kmalu znašel in reševal širšo družino iz težke krize. Z Bosujem sva šla na policijo – ali nisva nič opravila. Komisar je celo Bosuja vpričo mene grdo ozmerjal. Treba je vložiti prošnjo in čakati rešitve. Mora iti telegrafsko vprašanje v Ljubljano. Bosuja povabimo na kosilo v »Ljubljano«, noče doli, da ga ne bi kdo od predstojnikov videl. Gremo v 1. nadstropje. Vračamo se v Tijasno – drugi na parniku, a midva z Meštrovom na Mučenicah,¹⁰⁰ ker je imel tam prtljago. Po poti se meniva: Treba je napraviti vse, da se preživimo in da rešimo golo življenje, drugo bo že kako. – Bosu odslej prihaja v hišo kot doslej.

Bosu nas povabi, da gremo nekega večera na morje. Odzovemo se, čeprav mi ni bilo ravno všeč. Na Ratu se ukrcamo vsi (otroci, Zora, Miki s harmoniko, Mirko, Meštrov, jaz). Vozila sta Granata in Zanotti. Šli smo okoli Ljutca.¹⁰¹

Drugič zopet smo povabljeni na Slanico.¹⁰² Meštrov, Mirko, jaz, Bosu etc. Kopali se. Bosu se produciral¹⁰³ – jaz sem ga namreč naučil plavati v zahvalo za njegove inštrukcije ital[ijanskega] jezika. Na kosilu smo bili pri murterskih karabinjerih. Nič kaj prijetna mi ni bila prevelika družba – zlasti ne, ko smo se vračali preko polja v Betino¹⁰⁴ in je murterski brigadir ukradel par zeljnatih glav.

97 Vnaprej, kratkomalo (iz. lat.).

98 Peter Meštrov, sin Mirka, Blaznikovega svaka.

99 Hotel v Šibeniku.

100 Mučenica je ime ladje, ki je med vojno prevažala potnike in tovore med kraji Murter–Betina–Tijasno–Šibenik. Lastnik g. Plesić je bil prijatelj Blaznikovega tasta. (Vir: Vjeko Meštrov, Tisno)

101 Majhen otok vzhodno od mesta Tisno.

102 Kraj na severnem delu otoka, v neposredni bližini mesta Murter.

103 Javno kazati znanje, spretnost, se razkazovati (iz lat. *producere*).

104 Naselje na severni obali otoka Murter.

Nekega dne je šel Meštrov v Pakoštane,¹⁰⁵ da si nabavi hrano. Jaz sem se pridružil. Bila je lepa vožnja. Pozno zvečer smo se zopet vrnili v Tiješno.

Sicer pa čakam iz dneva v dan na dovoljenje. Nikakor ga nisem mogel pričakati. Pustil sem si rasti brke, da me ne bi prepoznali v Ljubljani ljudje, ki bi mi hoteli slabo. Bal sem se namreč, da me ne bi prebacili¹⁰⁶ preko meje na nemško stran. – Dovoljenja nikakor ni bilo. Zelo sem bil že nestrpen.

5. 8. 1941

Šel sem v Šibenik na policijo. Rekli, da še ni odgovora iz Ljubljane. A jaz sem medtem telegrafiral Vidi. Dolfi¹⁰⁷ je šel na policijo, kjer so rekli, da so že danes odgovorili. Vzel je številko odgovora in mi jo brzoglavno poslal. Jaz sem vse to iznesel na policiji. Malo so pobrskali in našli odgovor. Še isti dan nisem dobil, pač pa bo to izstavljeno drugi dan.

6. 8. 1941

Ko sem čakal na dovoljenje, sem se razgovarjal s tajnikom Napolitancem. Govoril sem mu o nemških metodah. On: »Mi Ital[jani] nismo taki. Pri nas svoboda misli«. Jaz sem pomislil na naše primorske rojake in mislil svoje. Dovoljenje sem si dal izstaviti preko Reke-Št. Petra,¹⁰⁸ ker je bila proga čez Liko že tedaj nevarna. Prvič se bom vozil preko te zveze.

Dovoljenje za potovanje v Ljubljano, avgust 1941
(iz družinskega arhiva)

7. 8. 1941

Šel zopet v Šibenik. Tam se ukrcal na parnik. Vozil se v 3. razredu seveda. Družba zoprna. Skoro sama vojska. Parnik poltovorni. Bil sem ves čas nekako na trnju. Potovanje je bilo predvideno na dvakratno prenočevanje. Zadar! Prvič v tem mestu. Sitnosti z lascio passarom,¹⁰⁹ ki so ga na parniku odvezli in smo ga

¹⁰⁵ Mesto v Severni Dalmaciji, med Zadrom in Šibenikom.

¹⁰⁶ Vrgli (iz hrv.).

¹⁰⁷ Rudolf Horvat, Blaznikov svak, poročen z Vido Blaznik.

¹⁰⁸ Št. Peter je današnja Pivka.

¹⁰⁹ Dovoljenje za potovanje.

morali iskati v lučki policiji. Nikakor ni šlo. Končno uspeli. Iskal prenočišča. Nikjer ga ni dobili. Skakal od Poncija do Pilata. Končno našel v 3. nadstropju v neki zamazani kuhinji, skozi katero hodili trije ital[ijanski] potniki – podoficirji. Plačal za one čase ogromno vsoto – 15 lir.

8. 8. 1941

Na vse zgodaj vstal, da se ob 6^h odpeljemo dalje. Vozili se do Raba – tam smo se ustavili in čakali preko 1^h, da nas je dohitel lepši parnik, ki je odpotoval pred nami. Ustavili se spet na Krku. Prvič leži pred menoj to mestece. Mislim na Miloša,¹¹⁰ ki je tu prebil toliko let in ima tu pokopanega svojega sinka. Reka! Sitnosti s policijo, pregledom. Tečem na postajo – zveze ni več. Pač pa dobim tam dijaka Brziča, ki tudi potuje v Ljubljano. Sedaj z njim v družbi. Šetala¹¹¹ po mestu. Kasno začela iskati sobo. Našla, a za Brziča predraga. Dalje. Nič. Nikakor najti sobe. Hotela na Sušak. Ne moreva brez dovoljenja preko mosta. Iskat dovoljenje na policijo. Rekli, da v najboljšem primeru šele drugi dan. Takrat ga več ne rabim. Kam spat? Dali nam naslov. Tam dobila slučajno neko Slovenko, ki [nama je] v 2. nadstropju dala lepo sobo z dvema posteljama. Zadovoljen. Šla večerjat v gostilno ob stopnicah. Dobro jedla – obilo kruha finega – tudi zalila. Dobro volje šla še v kavarno na sladoled. Prvi dan v vojni, da sem bil kar dobro razpoložen.

9. 8. 1941

Drenj v vlaku do Št. Petra. Krasen vagon – tapeciran, da sem mislil, da nisem prav vstopil. Št. Peter prestopila. Vsedevala se v vlak, ki naju odpelje proti toliko zaželeni Ljubljani. V vlaku slišim slovensko besedo. Kar toplo mi je bilo pri srcu. Postojna. Meja kot nekoč, z vsemi formalnostmi. Končno odrinemo. Vidim za silo popravljene objekte, ki jih je naša vojska razrušila ob umiku. Borovniški most.¹¹² Počasi preko njega. – Ljubljana. Srce mi utripa, ko stopim na njena tla. Naravnost k Horvatovim.¹¹³ Nadel sem si črna očala – nihče me ne more spoznati. Ko pridem na Valjavčevo 15, zakličem: »E qui famiglia Horvat?«¹¹⁴ Hotel sem napraviti malo šale. Res me na prvi pogled imajo za Italijana. Veliko si imamo povedati, čeprav [sem bil] le tri mesece proč.

110 Miloš Blaznik, Blaznikov brat.

111 Hoditi, sprehajati se (iz hrv.).

112 Borovniški most je bil železniški viadukt na progi Dunaj-Ljubljana-Trst. Še nekaj desetletij po izgradnji (1856) je veljal za največji zidan most v Evropi; dolg je bil 561 in visok 38 metrov. Umikajoča jugoslovanska vojska je aprila 1941 del mostu razstrelila, a so italijanski okupatorji na manjkajočem delu postavili železen premostitveni most. Po umiku Italijanov so Nemci zgradili obvožno progno mimo viadukta. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Borovniški_viadukt)

113 Horvatovi so družina Blaznikove sestre Vide.

114 Je tukaj družina Horvat? (iz ital.)

10. 8. 1941

Na komisarijat. Francelj me pošlje h Kranjcu, a Kranjc k Depoliju. Šel. Prav prijazno me sprejel. Razložil sem mu svoj položaj. Vprašal, kje sem se naučil toliko italijanski. Razložil mu situacijo. Rekel, da bo šlo po rangu. Ako sem prvi od zgodovinarjev – bom dobil, ako le eden potreben. Ali rekel, da tudi rojstvo važno. To zame seveda slabo. Že sedaj preklinjal, da so Nemci prišli v Loko. Končno pravi – to vse provizorno.¹¹⁵ Po naši zmagi se bomo usedli za mizo. Razdelili vsa aktiva, pa tudi vsa pasiva. Nemčija vas bo takrat seveda sprejela. Jaz sem si mislil seveda svoje. – Kranjec je rekel, da je to prva izjava, ki jo je Depoli dal v pogledu namestitvanj. On prepričan, da [bo] v začetku šol[skega] leta potreba po novih namestitvah. Od zgodovinarjev sem jaz po rangu na 3. mestu, a ker [je] Gruntar¹¹⁶ v Srbiji – sem na drugem, če ne celo na prvem. To stvar sem torej smatral skoro za urejeno.

Bivanje v Ljubljani mi je bilo zelo lepo. Žal so mi bili dnevi kratko odmerjeni, ker sem imel dovoljenje le do 6. 9. Strah, da bi me Nemci prepoznali in vrgli čez mejo, mi je polagoma mineval. Tovariši vsi veseli, da se spet vidimo. Savnik me povabil na kosilo. Razgovarjala se o vsem. On, da bo vojska še dolgo trajala. Oba seveda, da nam zmaga ne more biti odvzeta.

Neki dan tarokarska partija v neki gostilni v Mostah. Najnovejša vest: Angleži udarili na Francijo. Vsi zelo veseli. Saj je to prvič, da imajo zavezniki iniciativo. Rusi so Nemce zaustavili pri Smolensku. Vojna nemška poročila, da gredo boji po načrtu. Mi zadovoljni, le da ni šlo v smislu »Blitzkriega«.¹¹⁷ Ako jih uspeli zadržati pri prvem navalu, ne bodo več klonili.

Sestanek loških profesorjev¹¹⁸ na Rožniku. Sedeli v gostilni. Fortuna¹¹⁹ pripovedoval, kako je bilo v nemškem zaporu v Št. Vidu, od koder se je končno rešil. Jaz govoril o svoji usodi. Šolar,¹²⁰ kako Nemci delajo. On tudi izgubil vse – zlasti divji

115 Začasno (iz lat. *provisorius*).

116 Viktor Gruntar, profesor zgodovine in zemljepisa, pred 2. svetovno vojno je poučeval na državnih učiteljskih šoli v Mariboru. (Vir: *Stalež šolstva in učiteljstva v Dravski banovini 1934*, str. 32)

117 Bliskovita vojna (iz nem.).

118 Profesorji iz škofjeloškega okraja, združeni v Profesorskem cehu, so imeli navado, da so se enkrat letno, zadnji ponedeljek med poletnimi počitnicami, srečali na skupnem sestanku. Dopoldanski del je bil izobraževalne narave, kosilo in popoldanski del pa sta bila namenjena druženju. Srečanje je bilo vedno nekje na loških tleh; kraj so določili že na preteklem sestanku. Leta 1941 naj bi se srečali v Sopotnici pri Škofji Loki, a so morali zaradi nemško-italijanske meje, ki je bila popolnoma zaprta, ostati v Ljubljani, kjer je takrat prebivala večina članov. Sestanka se je udeležilo 18 članov. (Vir: *Kronika Profesorskega ceha*)

119 Martin Fortuna, profesor na gimnaziji v Kranju, med letoma 1935 in 1941; poučeval je francoščino in srbohrvaščino. Profesorskemu cehu se je pridružil leta 1935. (Vir: Pivk, *Gimnazija Kranj in stoletje njenih matur*, str. 241)

120 Jakob Šolar (Rudno, 1896 – Ljubljana 1968), teolog in jezikoslovec, ustanovni član Profesorskega ceha. Pred 2. svetovno vojno je poučeval na Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu, po vojni je delal na SAZU, dokler ni bil na montiranem političnem procesu obsojen na pet let zopora (1952–1957). Objavljal je jezikovne, literarno-zgodovinske in literarno-kritične članke in razprave, bil urednik,

Srečanje loških profesorjev v Ljubljani leta 1941. Posnetek je nastal na vrtu gostilne Pri Katrci v Rožni dolini. Od leve proti desni: France Jesenovec, Stanko Hafner, Maks Miklavčič, dr. Josip Demšar, Lojze Bertonec, dr. Lovro Sušnik, Jakob Šolar, Martin Fortuna, dr. Pavle Blaznik, Ivan Dolenc, dr. France Koblar, dr. Martin Gorjanec, dr. Tine Debeljak, France Planina, Pavle Sušnik.

(hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

[je] zaradi knjižnice, ki mu je tudi odpeljana. Pravi, da ne smemo imeti nobenega obzira, ko pride čas za maščevanje. Gremo v gostilno pri Katrci.¹²¹ Sredi vrta dolga miza. V sosedstvu tudi drugi gosti. Tine¹²² govoril razne politične vice, tako npr. o kralju Hrvaške: Grof Spoletski¹²³ (le za pol leta), Šolar o ljudski šoli na Gorenjskem: miza (mica), dihur (die Hur) itd. Pozneje sem se često spomnil, kako bi z glavo plačali vsi.

slovničar in prevajalec iz francoščine ter nemščine. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 13, str. 76)

121 Gostilna v Rožni dolini v Ljubljani, kjer sta takrat gospodarila znana Ločana Tone Primožič in njegova žena, po rodu Zidančkova od Sv. Duha. (Vir: *Kronika Profesorskega ceha*)

122 Dr. Tine Debeljak.

123 Aimone, princ savojski in vojvoda spoletski (Torino, 1900 – Buenos Aires, 1948) je bil kralj neodvisne države Hrvaške, od leta 1941 do 1943. Na hrvaški prestol ga je na željo ustašev, ki so svojega kralja želeli imeti iz savojske dinastije, 18. 5. 1941 imenoval italijanski kralj Viktor Emanuel III. Ob prevzemu hrvaške krone je prevzel ime Tomislav II. kot spomin na prvega hrvaškega kralja Tomislava. Po italijanski kapitulaciji je 12. 10. 1943 sestopil s hrvaškega prestola. (Vir: http://hr.wikipedia.org/wiki/Tomislav_II.)

Sestanek pri Grafenauerju.¹²⁴ On prepričan, da vse dobro in da more vojna končati že v sept[embru], oktobru. Mi mu seveda ne moremo dati prav. – Podpore se izplačujejo. Jaz jo dobim od prof. dr. in od starešinstva. Še kar lep denar. Sicer je ponižanje prejeti podporo, ali še večje živeti brez sredstev.

Neki dan v gostilno še od Savnika naprej. Prišel tudi Valter Bohinec.¹²⁵ Videl, da me imajo vsi radi in da mi posvečajo veliko pozornost.

Napravili smo zlet v Županovo jamo,¹²⁶ vsi Horvatovi, Olga in Marija Ditrih. V takih dneh sem skoro pozabil na vse svoje težave.

Drugič zopet me je Savnik povabil na kosilo. Čas je le prehitro bežal. Komaj sem odpravil vse nujne obiske v pozdrav, sem začel s poslavljanjem. Skoraj sem se bal dne, ko bom moral zopet v Dalmacijo. Preden sem odpotoval, sva šla z Vido v Šiško iskat stvari, ki jih je Miki rešila. Postrešček mi jih je dostavil domov.

3. 9. 1941

Sem se odpravil na pot. Že zjutraj sva z Dušanom¹²⁷ nesla na rami preko vsega mesta kovtre, ki so bili zelo težki. Ni me bilo sram, le težko je bilo, ker tramvaj ni vozil. Spravil sem vse v garderobo. Pred hišo so me fotografirali v trajen spomin. Opoldan sem odpotoval. Kdaj se bomo zopet videli?! V Št. Petru sem gledal skozi okno in videl, da moja soprtlajžna roba ni odpotovala z našim vlakom. Reka – prenočišče našel.

4. 9. 1941

Do parnika sem imel dovolj časa. Eno uro pred odhodom sem šel dvignit prtljago na postajo. Kako sem bil neprijetno presenečen, ko je nikakor niso našli. Po dolgem tekanju smo jo vendar našli, a treba še na carino – parnik mi je pač imel odpotovati brez mene, jaz pa dovoljenje le do 6. 9. Strašno! A nisem se dal odgnati. Moledoval – dali so mi prtljago, carina le formalnost. Hitro na parnik, ki sem ga še ujel. Zopet skoro tovorni parnik. Vozil sem se v tretjem razredu. Dolga, mučna in dolgočasna pot! Sklenil sem, da bom prenočeval kar na parniku – saj

124 Dr. Bogo Grafenauer (Ljubljana, 1916 – Ljubljana 1995), profesor za zgodovino Slovencev na Filozofski fakulteti v Ljubljani (1946–1982), redni član slovenske ter dopisni član bosanske in srbske akademije znanosti in umetnosti. Raziskoval je predvsem srednjeveško zgodovino današnjega slovenskega prostora, zlasti zgodovino Karantanije, kmečke upore idr. Kot ekspert za slovensko severno mejo je sodeloval na pariški mirovni konferenci, prav tako je bil član delegacije za izvršitev arhivskega sporazuma z Avstrijo iz leta 1923. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 3, str. 368–369)

125 Dr. Valter Bohinec (Vološko pri Opatiji, 1898 – Ljubljana, 1984), bibliotekar, geograf, speleolog, kartograf in strokovni pisec. Služboval je na geografskem inštitutu, bil gimnazijski profesor, privatni docent za regionalno geografijo in bibliotekar v Narodni in univerzitetni knjižnici. Leta 1967 postal zunanji znanstveni sodelavec Inštituta za geografijo SAZU. Veliko je raziskoval in pisal poljudnoznanstvene geografske članke. Pomembno je tudi njegovo kartografsko delo. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 1, str. 298)

126 Kraška jama v bližini Grosuplja, imenovali so jo tudi Taborska jama.

127 Dušan Horvat. Glej opombo 62.

imam težko prtljago. Kdo jo bo prenašal! Res sem vso noč prebedel na prtljagi z redkimi voj[aškimi] potniki.

5. 9. 1941

Zjutraj sem videl Zoro, Miki in Meštrova, ki so bili v Zadru. Zvedel, da so me zvečer iskali na parniku povsod, le v tretjem razredu ne. Niso me mogli razumeti niti moji najbližji. Mislili so, da sem v družbi dalmat[inskih] profesorjev, ki so se vračali s 3-tedenskega potovanja iz Italije in so imeli ves komfort ter zvečer ban- ket. Res, bil sem nejevoljen nad takim nerazumevanjem. Prvo vprašanje: Ali sem prinesel denar od Beštra.¹²⁸ Imeli so namreč odprte račune in jaz sem šel v avgu- stu v Dobrnič nad Trebnjem k njemu – a zaman, ker mu je bil Meštrov več dolžan kot on njemu – a meni niso prej stvari natančneje raztolmačili. Takrat sem bil tudi v Novem mestu, kjer pa nisem dobil nobenega znanca. – Hoteli, da bi ostal v Zadru in da bi skupaj potovali v Tijesno. A meni ni bilo niti na kraj pameti, da ne bi šel takoj naprej k svojima otrokoma, ki jima nesem spominčke na očka, teto Vido in Matjažka.¹²⁹ Zora me še prej seznanila z dr. Serdom Karovičem, ki potuje z istim parnikom v Tijesno. Beži pred ustaši iz Zagreba. V Šibeniku se prekrkali in popoldan sem bil že v Tijesnu. Zelo sem se mučil s prtljago vso pot. Snidenje z otrokoma je bilo nad vse prisrčno, čeprav sem bil le mesec dni odsoten.

Medtem zvem neprijetne stvari. Zakaj po mojem odhodu so aretirali Obratova, Dušana in Borisa Gelpi, Ivico Olivari, Višnjiča, Bruna Gelpija – same Sokolaše. To je povzročilo, da so se moji odnosi z Bosujem temeljito ohladili. Če sem mu pred svojim odhodom obljubljal, da ga bom poučeval nemščino, nisem sedaj o tem hotel nič slišati. Naravno so odpadle tudi njegove ure iz italijanščine. Italijansko nisem več tako gladko govoril. Bosu je to čutil. Odkrito sem mu povedal, kaj me teži. On se opravičuje, da ni prav nič kriv. A meni je to premalo. Dokler Italijani, ki so se izkazali v začetku v metodah za boljše kot Nemci, niso vršili persekucij,¹³⁰ sem mogel biti v njihovi družbi. Odslej je stvar drugačna. Nič nočem imeti opravi- ti z okupatorjem, ki je proti narodu. Gladko sem se zahvalil za njegovo podporo, ko me hoče dobiti za učitelja v Pirovcu – češ da imam zasigurano prof[esorsko] službo v Ljubljani. Kolikokrat sem se kasneje z zadoščanjem spomnil na ta korak! V kakšne nevarnosti bi pa šel, če bi se znašel kot učitelj v Pirovcu! Kasneje je Bosu uporabil vsako priliko, da se mi je opravičeval, da ni on prav nič kriv. Kazal mi je celo neke akte. Čitati mi je dal prošnjo, ki so jo podpisali aretiranci. Ta prošnja Dalmatincem ni v ponos. Piše, da [je] njihova polit[ična] preteklost v skladu s fašizmom. Menim, da je bilo to predvsem Paškvalinovo maslo. Mislim sem si: Jaz pač tudi v zadregi ne bi šel pljuvati na to, kar mi je sveto. Ob vsaki priliki sem Bosuja prosil za svoje znance, češ da stoje svetovnonazorsko in politično v drugem taboru kot jaz. On mi obljublja za vse razen za Borisa Gelpija in Ivico Olivari.

128 Bešter, poslovni partner Blaznikovega tasta Roka Meštrova.

129 Prof. dr. Matija Horvat, Blaznikov nečak, sin sestre Vide.

130 Zasedovanje, preganjanje (iz lal. *persecutio*).

Dr. Pavle Blaznik z Marijco in Pavelčkom na poti iz Jezer v Tisno na otoku Murterju, poleti 1943.
(iz družinskega arhiva)

8. 9. 1941

Smo šli v Jezera,¹³¹ kjer je na ta dan slavje. Bili smo gostje pri Šimi Milinu.¹³² Imeli smo se prav lepo in dobre volje smo se vračali v vas. Miki je imela s seboj harmoniko. Sicer pa [sem] večkrat obupan. Misel, da sem brez poklica, strašna.

Oktober 1941

V takih razmerah smo igrali preferrans¹³³ Crvelin, Niko Olivari in jaz, ko mi prinese poštar brzojav od prosv[etnega] načelnika Sušnika, da sem nastavljen na I. moški realni gimnaziji in da naj takoj nastopim mesto. V srcu mi je zaigralo. Zopet sem človek. Imam tla pod nogami. Takoj napišem prošnjo za potno dovoljenje in grem z njo h karabinjerjem, ki mi prošnjo takoj potrdijo. Drug dan grem v Šibenik na policijo. Na podlagi brzojava mi takoj izstavijo potno dovoljenje. Dva dni še ostanem pri družini, nato pa zapokam stvari, ki so bile nujne.

18. 10. 1941

Odpotujem v Ljubljano. Na Mučenico se je prišel posloviti tudi Mario Slipčević, ki mi je bil izvestitelj radio vesti. Te dni smo bili precej nervozni, ker smo zvedeli za veliko nemško ofenzivo v Rusiji,¹³⁴ ki je imela odločiti vojno. Zadnje vesti so bile tudi ta dan slabe. - Težko mi je bilo slovo od otrok, čeprav sem bil prepričan, da se bomo že za božične praznike zopet videli. Mučenica je prišla toliko zgodaj, da sem še ujel vlak. Odločil sem se namreč, da potujem čez Liko,

131 Jezera so naselje in pristanišče na jugozahodu otoka Murter. Ime kraja izvira od številnih majhnih jezerc, ki ob močnem dežju nastanejo v kraških vrtačah. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Jezera,_Murter)

132 Šime Milin, Blaznikov prijatelj, ribič iz Jezer na Murterju.

133 Igra s kartami za tri ali štiri igralce (32 kart).

134 Oktobra 1941 je nemška vojska prešla v ofenzivo na osrednjem delu ruske frontne linije, kjer so prodirali naravnost proti Moskvi. V obkolitvenih bitkah pri Brjansku in Vjazni so zajeli več kot pol milijona ruskih ujetnikov, prek 1000 tankov in več kot 5500 topov. (Vir: *Stoletje svetovnih vojn*, str. 181-182).

čeprav je bila proga že večkrat napadena in poškodovana. Na Perkoviću izstopim. Tam je oblast že v rokah Italijanov in hrv[aških] domobranov, ki jih sedaj prvič vidim. Pride vlak iz Splita – vojaški. Gre dalje. Bolje – naj bo to naša izvidnica. Kmalu pride naš vlak. Dobim lepo mesto ob oknu. Do Knina ni nevarno. Od tam pa. Nasproti meni sedi mlada deklica, ki se ji je bralo na licu, da se boji. Res, pogovor je nanesel tudi na to vprašanje. Jaz jo malce potolažim. Zraven sedi italijanski vojak – kurir. Pravi, da [je] že več kot teden dni proga cela. Res, lepa sigurnost! Ima slab plašč. Pravim, kako bo mogel v zimi vzdržati v Liki, kjer je tak mraz. Vozimo se mimo prepada, v katerem je ležala razbita lokomotiva z vlakom. Res, zelo pomirljivo! Ali voznja je tekla srečno in kar oddahnil sem se, ko smo morali izstopiti v Karlovcu, kjer je treba počakati do jutra. Grem v kolodvorsko restavracijo, kjer bom počakal jutra.

Shujšan in zamaskiran z brki na poti k družini, julij 1943. (iz družinskega arhiva)

18./19. 10. 1941

Časopisi pišejo, da je Odesa padla. Nisem bil dobre volje. Tam zraven sedi pijana družba. Med njimi je neki slovenski profesor, ki forsira¹³⁵ slovenske pesmi. Kar lepo mi je bilo pri srcu. Vendar si nekdo tu za nas upa postaviti. A kasneje pride v to družbo Nemeč. Vidi se, da je vsa družba z njim povezana. Prepove peti slovenske pesmi. Govori, da Slovenci več ne obstoje! Slovenski profesor je padel v mojih očeh. Če bi imel kaj časti, ne bi sedel v tej družbi niti trenutka več. Ali glej – sedi dalje – objema se, prepeva. Kako smo padli!

135 Siliti, vsiljevati (iz fran. *forcer*).

19. 10. 1941

Še v temi vstopil v vlak. Čez Belo krajino, Novo mesto, Ljubljana. Zopet sem na dragi, slovenski zemljici. Nedeljsko jutro. Ljudje hite od maše – vse je praznično. Podobno v mojem srcu. Horvatovi so me prisrčno sprejeli. Počutim se kot doma.

20. 10. 1941

Šel se javit na gimnazijo v realko. Na stopnišču srečam Grafenauerja, ki pove, da še ni prišel dekret. Dr. Capuder¹³⁶ podobno; da bo v prihodnjih dneh rešeno. Inšp[ektor] Kranjec pa: Zakaj si tako hitro prišel? Jaz seveda malo deprimiran.¹³⁷

V zadnjih dneh oktobra večkrat na učiteljišču. Pomagal sem Savniku prevajati neko zgodovino Italijanov. Odslej [sem] do božiča tedensko dvakrat sedel po ves popoldan v zbornici pri Savniku in mu prevajal.

Neki dan pokliče telefon. Zove me inšp[ektor] Kranjec, da naj pridem takoj k njemu. Reče mi, da mi nudi zaslužek. Prevesti je treba občo zgodovino srednjega veka za šesti razred. Da bo seveda honorirano. Meni je bilo težko. Denar krvavo potrebujem – toda pomislek: ne bom s tem storil kako protinarodno delo? On, da o tem ni niti govora. Saj to delo mora biti opravljeno. V našem interesu je, da ima naša mladina lep prevod. Če ne bom jaz, bo pač kak uradnik s tem zaposlen. Pregledal, kaj piše o nas. Nič slabega, a tudi malo dobrega. Sicer obča zgodovina – o fašizmu seveda ni govora, ker je srednji vek. Končno sem se odločil in sprejel. Resno sem se vrgel na delo, ki mi je šlo zelo dobro od rok. Ves prost čas sem porabil za to. Savnik mi je prijateljsko vršil korekture – tudi prav resno. Posodil mi je pisalni stroj in tako sem garal in garal ter končal ravno pred božičem. Zaslužil sem 3000 lir, kar mi je prišlo silno prav.

Medtem sem zbolel. Sprememba zraka: topla Dalmacija - oktobrski sneg v Ljubljani. Prehladil sem si mehur. Kar naprej sem letal na malo potrebo. Šel k zdravniku dr. Jakši.¹³⁸ Dal mi zdravilo. Le prav polagoma mi je šlo na bolje in še o božiču me je skrbela pot zaradi te težave.

136 Dr. Karl Capuder (Spodnje Prapreče, 1879 – Ljubljana, 1960), profesor in politik. Zgodovino in zemljepis je poučeval v Gorici, Kranju, Mariboru in Ljubljani. Med letoma 1927 in 1929 je bil vodja prosvetnega oddelka pri pokrajinski upravi v Ljubljani, nekaj časa tudi član prosvetnega sveta v Beogradu. Bil je pomemben govornik in politik Slovenske ljudske stranke. (Vir: <http://www.lukovica.si/kultura/znamenite-osebnosti/190>)

137 Potrt (iz lat. *deprimere*).

138 Jože Jakša (Žužemberk, 1895 – Ljubljana, 1954), zdravnik, dermatovenerolog. V letih 1929–1945 je delal v ambulanti Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani. Po vojni je bil predstojnik Dermatološke klinike v Ljubljani in profesor na Medicinski fakulteti. Je avtor več knjig in vrste strokovnih člankov s področja dermatovenerologije. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 4, str. 256)

1. 11. 1941

Vsi sveti. Sneg je padal na debelo. Ves dan sedim doma in delam. Vsi Horvatovi so šli na pokopališče.

7. 11. 1941

Sporočilo dobim, da [je bil] dekret podpisan z 31. 10. Imam za 16 tedenskih ur 830 lir plače. Za 1 šolsko leto. Odkaz na 14 dni. Padli smo na stopnjo služkinje, samo da so one preskrbljene s hrano. Razočaran, ko sem dobil še razredništvo. Vse dolžnosti enake kot oni kolegi, ki vojne še niso nič občutili, a imajo dvakrat večjo plačo kot jaz. Razen enega petega razreda sem dobil samo nižje. Razrednik v II. a. Bolj všeč. Imam manjšo odgovornost v teh težkih časih. Disciplino sem si takoj vzpostavil in s te strani nisem imel nikakršnih težav. Vendar nikdar nisem tako vneto poučeval kot v Celju. Najbližji tovariš mi je bil Detela¹³⁹ – sotrpin iz Maribora. Zbornica mi je bila tuja: brez sedeža, brez predala. Kje je Celje, kjer sem imel toliko ugleda?!

Nekega dne mi reče Detela, da bi mogel dobiti nekaj ur na privatni Prezljevi dvorazredni trgovski šoli.¹⁴⁰ Takoj sem tekel tja, a mesto je bilo že oddano. Vendar me Prezelj čez par dni kliče. Ponudi mi mesto prof. geografije in zgodovine – tedenskih 9 ur. Plačane so po 12 lir. Seveda sem takoj z veseljem sprejel. Saj je to lep dodatek. Vsega bom torej poučeval tedensko 25 ur. Zraven prevod in s Savnikom dvakrat tedensko delo. Poleg tega sem bil še bolan. Strašno sem štrapačiral, a misel na družino me je gnala na delo.

Prvi dan na trgovski mi je bil zelo težak. Skrajna nedisciplina. V prvem letniku sem imel takoj incident, a sicer je bil razred majhen in delo ni bilo tako težko. Drugi letnik je bil zelo velik in nediscipliniran. A v teku časa sem že tako uredil, da mi je postalo delo v tem razredu najprijetnejše. Ob petkih mi je bilo silno naporno. Imel sem osem ur poučevanja. Nikdar si nisem mogel predstavljati, da bom mogel kdaj toliko prenesti. In vendar sem vse ure v redu odbijal in nikdar nisem smel biti utrujen. Vzdrževala me je misel, da se žrtvujem za družino. Lahko rečem, da do božičnih počitnic tudi pet minut nisem imel oddiha, če izvzamem zvečer dve partiji »kička«¹⁴¹ z Dolfijem. Temu primerno sem seveda izgledal. Saj sem padel od predvojnih 78 kg na 64 kg.

139 Leon Detela (Jelšane, 1902 – Ljubljana, 1982), biolog, gimnazijski profesor v Ljubljani in Mariboru (1922–1944), zaradi sodelovanja z OF zaprt in interniran v Dachau. Po vojni je nadaljeval pedagoško delo, sprva na gimnaziji, nato na Pedagoški akademiji. Ima veliko zaslug za uveljavitev slovenske botanične terminologije.

(Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Leon_Detela)

140 Privatna dvorazredna trgovska šola Zbornice za trgovino, obrt in industrijo (TOI) v Ljubljani, ustanovljena leta 1938. Imela je po dve paralelki, s približno 40 dijaki in vsaki; prevladovali so otroci trgovcev, samostojnih obrtnikov, posestnikov in nižjih uradnikov. Šola je prenehala delovati z ukinitvijo TOI (1948). (Vir: ARS, AS 368, Privatna dvorazredna trgovska šola Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani)

141 Tako so v Blaznikovi družini imenovali igro Človek ne jezi se.

24. 11. 1941

Sem šel iskat dovoljenje za potovanje. Vložiti je bilo treba prošnjo. Prepričan sem bil, da sem jo vložil zelo zgodaj. V teh dneh je začela uspešna angleška ofenziva v Afriki in smo vsi nekoliko lažje zadihali – zlasti, ker tudi na vzhodu borba za Moskvo ni bila za Nemce uspešna.

Sicer pa so v Ljubljani bili sporadično kaki atentati na belo gardo. V tem času so vršili atentate biciklisti. Nikoli niso nobenega ujeli.

December 1941

Opusti pisanje dnevnika.

Sledi redno dopisovanje med Ljubljano in Tijesnom v Dalmaciji, kjer družina živi v begunstvu. Vsake šolske počitnice (božič, velika noč, poletne počitnice), če le dobi od oblasti dovoljenje za potovanje, jih obišče.

Po kapitulaciji Italije ostane jeseni 1943, po poletnih šolskih počitnicah, pri družini in se do konca vojne ne vrne v Ljubljano.

Ker je sin Pavči že dovolj velik za šolo, ga intenzivno poučuje, zaradi česar mu po končani vojni priznajo opravljene tri razrede osnovne šole in se sme vpisati že v četrti razred.

V avgustu 1944 se oče izmuzne na osvobojeno ozemlje, kjer je referent za prosveto pri NOO Občine Tijesno, najprej na Kornatih, kasneje v Murterju, kjer organizira tedenska predavanja po vaseh in osnovnošolski pouk.

Decembra 1944 postane profesor na gimnaziji v osvobojenem Šibeniku.

20. maja 1945 se vrne v Celje. Zopet je nastavljen za profesorja na tamkajšnji gimnaziji, hkrati je dodeljen Komisiji za ugotavljanje kulturno-zgodovinske vojne škode. V družbi prof. Franja Baša¹⁴² in zgodovinarja Modesta Golie¹⁴³ večkrat potuje v Avstrijo in ureja vse potrebno za vrnitev kulturno-zgodovinskih predmetov. Kot delegat pri tričlanski mešani jugoslovansko-avstrijski komisiji uspe prepeljati iz Gradca v Maribor okrog 45.000, večinoma slovenskih knjig.

15. oktobra 1945 postane ravnatelj gimnazije v Celju.

(Marija Blaznik Leskovar)

142 Franjo Baš (Kamenče, 1899 – Ljubljana 1967), etnolog, geograf, zgodovinar in muzealec. Pred 2. svetovno vojno je v Mariboru služboval kot gimnazijski profesor, banovinski arhivar in ravnatelj muzeja, nato se je prva leta po osvoboditvi posvečal predvsem vračanju med vojno odnešenega kulturnega premoženja. Bil je prvi predavatelj muzeologije in spomeniškega varstva na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ravnatelj Tehniškega muzeja Slovenije in pisec znanstvenih del. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 1, str. 204)

143 Ludvik Modest Golia (Ljubljana, 1916–1969), duhovnik, arhivist in zgodovinar. Že kot duhovnik v Metliki (do maja 1945) je sodeloval v odseku za prosveto Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta, po prihodu v Ljubljano pa v komisiji za ugotavljanje škode na kulturno-zgodovinskih predmetih. Kasneje je nekaj časa delal v arhivistiki. Raziskoval je gospodarsko in cerkveno zgodovino, njegovi najpomembnejši deli sta prevoda Herbersteinovih Moskovskih zapiskov in Kronike grofov Celjskih. (Vir: Zadnikar, Zapuščina ..., str. 177)

Trije člani komisije (in šofer) v džipu na poti v Avstrijo, junij 1945.
Dr. Pavle Blaznik sedi levo zadaj. (iz družinskega arhiva)

Priloga:

iz dnevnika 20. 6. 1941: ... Prinesla mi je tri pisma: od Tineta, Franceljna in Savnika ...

Pismo dr. Tineta Debeljaka

Dragi!

Ljubljana, 17. 6. 1941

Prav vesel sem bil, ko se je Tvoja gospa oglasila pri meni in mi povedala, kako sedaj živiš Ti in Tvoja družinica. Sicer je v Dalmaciji lepo, toda v takih razmerah ter siloma odtrgan od Celja in Loke je zelo hudo. Morda se mi bo posrečilo kaj pomagati, kakor Ti bo povedala gospa. Za enkrat pa želim, da bi se posrečilo osvoboditi tasta in vse, kar je z njim v zvezi, Tebi pa, da bi spet stopil za katedro. Še to: ali bi Ti ne kazalo pobrigati se kaj za univerzo, ko je sedež narodne zgodovine prazen (Radojčić¹⁴⁴ gre oziroma je že šel v Beograd) ter bo letos rektor dr. Milko Kos¹⁴⁵ (kakor se danes govori!). Kandidatov ni bog ve kaj in Tebi bi prav prišlo.

144 Svetozar Radojčić (Sremski Karlovci, 1909 – Beograd, 1978), pred 2. svetovno vojno profesor zgodovine na Univerzi v Ljubljani.

145 Dr. Milko Kos (Gorica, 1892 – Ljubljana, 1972). Rektor univerze je bil med letoma 1941 in 1945, nato do leta 1948 prorektor. Kot profesor je služboval na beograjski, zagrebški in ljubljanski univerzi. Njegovo znanstveno delo je bilo posvečeno objavi virov, pomožnim zgodovinskim vedam in preučevanju najrazličnejših vprašanj iz srednjeveške slovenske zgodovine. Bil je

Beseda ni konj – piši Kosu. Vprašanje je seveda, če bodo naši sedanji oblastniki dopolnjevali oziroma ustanavljali kaj novih mest na univerzi, ki je itak namenjena samo trem okrajem. Tu se začinja naša tragika in pretkanost novih prišlecev: dano nam je, da svojo kulturo peljemo naprej, dokler ne bomo sami zaradi svoje maloštevilnosti morali voz ustaviti, ker se lahko zgodi – pri univerzi – , da bodo samo konji, na vozu pa nikogar, ker nihče ne bo vedel, če se bo na njem pripeljal do kruha.¹⁴⁶

In sicer? Novice iz Loke gotovo veš: o tistih ljudeh, ki so se izkazali tako, da bi jih prav z veseljem lahko obesili v muzej! Zaprt je Matevž,¹⁴⁷ Lovro,¹⁴⁸ oba Šinkova fanta,¹⁴⁹ katerih eden se je prejšnji večer oženil s Kašmanovo punco,¹⁵⁰ da nobenega duhovnika na vsem Gorenjskem ni več aktivnega, dr. Arnejc¹⁵¹ je v Ljubljani, Pečnik¹⁵² zaprt, starološki dekan¹⁵³ nekje tukaj ob Savi, loški fajmošter¹⁵⁴ na Igu, kaplan¹⁵⁵ v Ljubljani, Gogala¹⁵⁶ baje v Gorici, drugi pa v zavodu sv. Stanislava !! in v Mengšu !!!, kjer je npr. včeraj Jemec¹⁵⁷ iz Davč[e] tudi umrl. Meja je strogo zaprta in nimam upanja, da bom kmalu videl Loko in se kopal v naših vodah. Naši Minki¹⁵⁸ so vzeli gostilno, iz katere so naredili vojaško menzo, nadku-

redni član SAZU in dopisni član vrste drugih akademij. Po njem se imenuje zgodovinski inštitut ZRC SAZU. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 5, str. 311)

146 Sledi opomba, da je na tem mestu pisalni stroj strgal papir.

147 Matevž Ziherl (Škofja Loka, 1891– Škofja Loka, 1946), desno usmerjeni predvojni škofjeloški župan in gostilničar pri Pepevnaku na Spodnjem trgu; mož Debeljakove sestre Minke.

148 Lovro Planina (Škofja Loka, 1890 – Škofja Loka, 1973), dežnikar in posestnik, občinski odbornik, banovinski svetnik, soustanovitelj Proforskega ceha in dolgoletni aktivni član Muzejskega društva Škofja Loka. Bil je brat prof. Franceta Planine.

149 Igor in Savo Šink, sinova predvojnega škofjeloškega notarja in povojnega odvetnika Steva Šinka. Nemci so Šinkove leta 1941 izselili v Srbijo, kjer sta se sinova Igor in Savo pridružila partizanom. Tretji sin Borut je ušel iz ujetništva, se pridružil tržaškimi partizanom, bil ujet, predan Nemcem in odpeljan v Mauthausen, kjer je umrl. (Štukl, *Po poti kulturne dediščine*, str. 97.)

150 Nada Kašman (Škofja Loka, 1922 – Škofja Loka, 2006), hčerka trgovca in posestnika Antona Kašmana in žena Sava Šinka.

151 Dr. Janko Arnejc (Pečnica na Koroškem, 1877 – Ljubljana, 1967), duhovnik, predvojni (vendar ne zadnji) loški župnik, nazadnje stolni kanonik v Ljubljani.

152 Ivan Pečnik (Škofja Loka, 1900 – Ljubljana - Trnovo, 1988), duhovnik, predvojni župnik v Žireh.

153 Ivan Mrak (1861–1947), predvojni starološki župnik in dekan.

154 Jernej Podbevšek (1878–1945), predvojni župnik in občinski odbornik v Škofji Loki.

155 Melhior Golob (Brezje nad Kamnikom, 1915 – Ljubljana, 2004), predvojni škofjeloški kaplan, po vojni dolgoletni škofjeloški župnijski upravitelj oziroma župnik (1945–1964), nazadnje kanonik v Ljubljani.

156 Morda Ivan Gogala (Kranj, 1884 – Ljubljana, 1950), duhovnik, nazadnje stolni kanonik v Ljubljani.

157 Anton Jemec (Davča, 1864 – Mengeš, 1941), duhovnik v Davči, ki je takrat spadala v Goriško škofijo in bila v administraciji ljubljanskega škofa.

158 Minka Debeljak, por. Ziherl (1895–1975). (glej opombo 147)

har je naš prijatelj Funtek,¹⁵⁹ podkuharica Minka (v lastni hiši!), kelnerica pa Mimica,¹⁶⁰ hčerka Matevževa. Tako se je v Loki začelo. Danes pravijo, da so našega Franceljna¹⁶¹ izgnali, pa še ni potrjeno. Prišli bi radi do njegove nove hiše pri evharističnem križu.¹⁶² Mlin itak stoji. V Loki je za župnika – mežnar in imajo vsako nedeljo mašo: mežnar bere mašni tekst iz slov[enskega] molitvenika, pevci pojo, cerkev je polna. Imeli so v cerkvi tudi procesijo sv. Rešnjega telesa: osem ministrantov z mežnarjem so šli od oltarja do oltarja, peli evangelije ... Po procesiji so bile breze, ki so jih postavili v cerkvi, vse osmukane – za spomin na to izredno procesijo v Loki. Ali bi ne bilo dobro pol take breze spraviti v muzej? Sicer pa boš o Loki zvedel že še od drugod. Jaz ne vem, kaj bi Te prav zanimalo.

Zaenkrat smo izgubili upanje, da pridemo skupaj, dasi se še vedno vzdržuje vest, da bo Sava meja. So v Loki preveč za trdno začeli: podrli so že Gorjančevo hišo in zraven nje Thalerjevo, Kernovo itd. ter je vse pripravljeno za novi most!¹⁶³ Nekateri vedo celo povedati, da bodo podrli tudi vse hiše v naši lepi podnunski ulici! Kam bodo potem vzdali spominske plošče Tebi in meni?¹⁶⁴ Napišiva protest na Nemce že zaradi tega, kaj? Da pa bo meja korigirana, še vedno trdijo, neka-ko v smeri od Medna do Kamnika ... Če bo ...

Mi delamo, kakor moremo. Dom in svet¹⁶⁵ bo izšel te dni s posebnim posvetilom in »res iskreno« zahvalo na prvi strani, kakor morajo vse revije. Seveda bo obseg precej skrčen. Za sedaj izhaja še precej listov. Mohorjeva¹⁶⁶ je uničena. Mi životari-

159 Funtek – Ivo Ogorevc (1902–1952), mesar in posestnik, »vaški posebnež«, oče pesnika Blaža Ogorevca.

160 Mimica Zihertl, por. Zagoršek (1922–2012), hčerka Matevža Ziherta.

161 Franc Debeljak (1901–1984), posestnik, solastnik Tratatmlina in bančnik, brat dr. Tineta Debeljaka.

162 Hiša Franca Debeljaka, levo pod križiščem za Poljansko dolino, pred odcepom za podjetje Tehnik; danes Kidričeva cesta 2, Škofja Loka.

163 Po okupaciji so Nemci nameravali nadaljevati predvojni občinski projekt novega mostu čez Soro, na mestu, kjer je danes brv pri avtobusni postaji. Podrli so niz hiš do hiše Mestni trg 1. Danes so na tem mestu pekarna, nov stanovanjsko-poslovni objekt in kavarna »na štengah«.

164 Ulica (danes se imenuje Blaževa) je obstala, vsi trije Podnunci imajo na svojih hišah vzdane spominske plošče.

165 Dom in svet je bil slovenski literarni mesečnik, ki je v Ljubljani izhajal med letoma 1888 in 1944. Nastal je kot zabavno-poučni list za katoliške bralce, pozneje se je razvil v izrazito literarno revijo. Ustanovil ga je filozof in teolog Frančišek Lampe, njegov zadnji urednik je bil dr. Tine Debeljak (1939–1944). Revija je bila izrazito katoliška, a je predstavljala strpnejši, predvsem pa umetniško najbolj ustvarjalen del katoliške kulture. Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Dom_in_svet

166 Mohorjeva družba je najstarejša slovenska založba, ustanovljena v Celovcu, leta 1851. Po 1. svetovni vojni je sedež prenesla na Prevalje, nato v Celje (1927). Med 2. svetovno vojno je bilo uredništvo družbe v Ljubljani, saj v Celju za njeno delovanje ni bilo več možnosti. Nemci so takoj po okupaciji mesta zasedli Mohorjevo tiskarno in zaloge knjig odpeljali v papirnico Radeče. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Mohorjeva_druzba)

mo. Koledar¹⁶⁷ bomo, kot kaže, tudi letos izdali. Ali imaš kaj zanj? Vesel bi bil, če bi imel kaj takega iz zgodovine, kar bi pasiralo v sedanjih razmerah našo cenzuro. Ali kaj novega o cehih, saj tisto Tvoje še ni izšlo in je vprašanje, če bo kdaj!?

In drugače? Tu imamo mnogo parad, pa smo veseli, da je tako in ne huje, kakor tam preko. Jaz hodim sedaj na počitnice na Kurešček nad Igom. Loke ne bo, Kranjske gore tudi ne, morja tudi ne ... Sicer pa nimam nič počitnic: tisto nesrečno »lutanje« ob prelomu so mi zaračunali za dopust ... In sedaj sem brez njega. Ti ga imaš preveč, jaz premalo. Pa samo, da imam še kje zaposlitev. Sedaj sem končal z drugim delom zgodovinskega romana »Križarska vojska«¹⁶⁸ (oba zvezka preko 850 strani!). Ko bo ta mesec v celoti izšlo, Ti ga bom poslal, da si boš malo skrajšal počitnice in se spet vživel v zgodovino. Je zanimiva povest in za današnji čas primerna – spada v okvir današnjih grozovitosti. Saj bi prvi del dal že sedaj Tvoji ženi s seboj, pa nimam noben izvod prost. Potem bom pa že kako spravil vkup, da boš dobil kot prijatelj, Ločan in zgodovinar. Obenem pripravljam in tudi že tiskam izbor iz Lee Faturjeve¹⁶⁹ romantične povestice, pa jih bodo ljudje radi brali. Žalibog ne morem v današnjih razmerah ponatisniti romana Za Adrijo,¹⁷⁰ kjer je pokazan boj med senjskimi gusarji in Benetkami za nadoblast Vašega lepega Jadrana, kjer si sedaj in se koplješ – v slani vodi usode ... Ko se boš naveličal, pridi v Ljubljano pogledat, samo tu bo vročina, prah in stisnjene občutja. Zavedaš se, da si ujet v to ravnino in kotlino, Šmarna gora pa je pred nosom zaprta, Loka oddaljena na konec sveta, Karavanke zid, preko katerega ne seže niti koprnenje, ne pa naša pribita noga. Tako je, in tega občutka Ti ne privoščim. Vendar pa imaš tu družbo prijateljev, vince je še rodilo, pa je preklemano drago, živi se v prenašanju čenč in v sladki nadi ... kakor bi vsi radi, stari in mladi.

Bodi zdrav, preživi sebe in družino kakor koli v tej zmedi časa in slovenske tragedije in pridi nazaj poln sil in volje za novo delo v novem redu, kakor si ga predstavljamo mi.

Tako Te pozdravlja

Jamnikov Tine

P. S.: Strojne napake pa kar sam popravi. Sem pisatelj in ne korektor ... in že zdavnaj sem nehal biti profesor.

167 Redni letni koledar Mohorjeve družbe (publikacija).

168 Gre za obsežen zgodovinski roman Zofie Kossak, Križarska vojska. Delo je poslovenil Tine Debeljak, v dveh zvezkih (412, 462 str.) je izšlo leta 1941, v Ljubljani, pri založbi Naša knjiga. (Vir: COBISS.SI-ID 7596089)

169 Lea Fatur (Zagorje pri Pivki, 1865 – Ljubljana, 1943), mladinska pisateljica, pesnica in dramatičarka, ki so jo zanimale predvsem zgodovinske teme. Literarna dela je objavljala v revijah in časopisih: Dom in svet, Slovenski gospodar, Kmečka žena idr. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Lea_Fatur)

170 Povest iz uskoško-beneških bojev je izšla v Dom in svetu, letnik 22 (1909).

Pismo prof. Franceta Planine

Dragi Pavle!

Ljubljana, 17. 6. 1941

Hvala za pismo, ki si ga pisal 27. 5. in sem ga jaz prejel 11. 6. Torej si vedno enako priden! Jaz pa že 14 dni nisem pogledal italijanščine. Tudi sonca imate gotovo dosti. Pri nas je neprestano dež in hladno. Zaradi priložnosti za študiranje in morja ter sonca bi Ti kar zavidal, če ne bi bilo tako žalostne predzgodovine za Tvoje počitnice in toliko skrbi v njih.

Najprej konkreten odgovor! Mislim, da mi je prišel Okornov Jože¹⁷¹ povedat, da so Te N[emci] dvakrat iskali. Zakaj, ne vem. Žužek¹⁷² – sedaj Suschek je Okornovemu Jožetu tudi naročil pred kakimi 14 dnevi, naj najde kje Kosove Doneske,¹⁷³ ker jih mora dati nekemu Nemcu. Loko namreč smatrajo za »urdeutsch«,¹⁷⁴ Jože jih je kupil na starini. Jaz sem mu pa rekel, da jih ima tudi muzej. O muzeju se je Ž[užek] potem izrazil, da se ga ne sme dotikati, ker je zaplenjen. Že takoj v začetku je namreč moral Kržišnik¹⁷⁵ muzej oddati Gestapu in je izjavil pod častno besedo, da je vse oddal in nima nihče drugi več ključev. Dotičnik, ki je prevzemal, je »vrgel oko« na Koširjevo¹⁷⁶ sliko Kozolci, češ da je to moderna slika in ne spada v muzej. To je potem Kržišnik odnesel k sebi. Zadnji dan, ko je bilo še mogoče v Loko, sem šel jaz gori, dobil dva mizarja in postavil mariborske vitrine ter vse preuredil. Za pomoč sem iskal tudi Kržišnika, a ker ga ni bilo doma, sem naročil, naj pozneje pride. Ko je pozneje res prišel, se je kar za glavo prijel, ker je videl, da njegova garancija Nemcem nič ne drži. Takrat je bilo že vse na svojem mestu. Nekaj stvari sem spravil v zaklenjeno leseno omaro, od katere ima ključ še sedaj Katinka.¹⁷⁷ Tavčarjev rokopis¹⁷⁸ in Bergantovo sliko Marije,¹⁷⁹ ki so jo tisti dan še rešili iz samostana, sem pa vzel s seboj. Pasijonski

171 Jože Okorn (1897–1944), čebelarški strokovnjak, referent na banski upravi v Ljubljani. Leta 1944 ga je likvidirala OZNA.

172 Viktor Žužek, pekovski mojster in posestnik iz Škofje Loke. Bil je udeleženec upora mornarjev v Boki Kotorski (1918), predvojni občinski odbornik in leta 1941 nemški župan. S tega mesta je bil zaradi sodelovanja z narodno-osvobodilnim gibanjem odstavljen, po vojni pa obdolžen sodelovanja z okupatorjem; po razjasnitvi dogodkov je bil rehabilitiran.

173 Gre za publikacijo dr. Franca Kosa *Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja*. Izdala jo je Matica Slovenska, Ljubljana, 1894.

174 V prevodu pranemško. (iz nem.)

175 Ivan Kržišnik, predvojni šolski upravitelj in šolski nadzornik. Zadolžen je bil za hranjenje loške muzejske zbirke in dražgoških oltarjev. Po vojni je emigriral v Argentino.

176 France Košir (1906–1939), Mlinarjev iz Kapucinskega predmestja v Škofji Loki, akademski slikar in profesor risanja, član Profesorskega ceha.

177 Katarina Sušnik (1889–1972), učiteljica, sestra Marinke Sušnik (žene Franceta Planine).

178 Verjetno rokopis *Mrtva srca*, ki je sedaj shranjen v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, Enota v Škofji Loki.

179 Fortunat Bergant (1721–1769), baročni slikar. Sliko hranijo uršulinke.

rokopis¹⁸⁰ so spravili kapucini v urš[ulinski] samostan in Bog ve, kaj bo z njim. Kržišnik se je nekaj časa Nemcem zelo prilizoval. Ravno tisti dan mi je Žužek rekel: »Nemci imajo raje poštenega Slovenca kot takegale prilizovalca.« Govorila sva namreč, da bi poskusili dobiti zgod[ovinske] stvari od nun¹⁸¹ in sem predlagal, naj Kržišnik prevzame to nalogo, da gre na sprejemni dan h Kreisleiterju.¹⁸² Potem sem za to naprosil Lenčka,¹⁸³ ki je na glavarstvu (v šoli) prevzel referat – menda za lov. Lenček samo pleše okrog Nemcev in se zdi samemu sebi zelo važen, pa mislim, da so ga že siti. Ali je potem kaj opravil, ne vem. Najbrž ne. V Ljubljani takih podrobnosti ne morem zvedeti, ker vsak pripoveduje samo o kakih strahovih. Okornov Jože se namreč še vedno vozi in ker ima pisarno na istem hodniku, mi pride večkrat kaj povedat. Včeraj so npr. zaprli podnačelnika Fajsa, blagajnika Plantariča¹⁸⁴ in tajnika z občine¹⁸⁵ ter Janeza Mraka iz Gor. vasi. Pred dnevi so odpeljali mežnarja Petra in policaja Janeza.¹⁸⁶ Mežnar je do sedaj opravljal vse molitve, bral recitirano mašo in litanije, ker že dolgo ni nobenega duhovnika. Policaj je bil pa pijan, ko je »ven klical«. Ko je sporočal, da se sme prodajati meso samo ob 10^h, je dostavil: če ga kaj bo. Zaprt je Žebre,¹⁸⁷ oba Šinkova fanta, vsi učitelji, Korlčkov Pavle,¹⁸⁸ Vraničar,¹⁸⁹ Matevž Zihlerl, Lovro¹⁹⁰ naš je že kmalu od začetka moral v Št. Vid. Prejšnji teden so ga zasliševali. Zdaj govore, da bodo družine tistih, ki so zaprti, odselili v Srbijo. Danes upam, da bo mama prišla z Anko¹⁹¹ k meni. Iz Štajerske so jih že peljali cele vlake v Srbijo. V Loko nič ne morem in ne grem. Hubad¹⁹² je šel v Cerknico, Kocjančič¹⁹³ še čaka v Loki.

180 Škofjeloški pasijon, avtorja patra Romualda Marušiča, sedaj shranjen pri škofjeloških kapucinih.

181 Nemci so za samostan izvedli sekvester in za varuha postavili domačina.

182 Vodja okrožja v času nemške okupacije.

183 Niko Lenček. (več v opombi 91)

184 Stojan Plantarič (1913–1943), občinski blagajnik.

185 Tajniška opravila škofjeloške občine je od avgusta 1940 dalje opravljal France Žen, umetnostni zgodovinar in pred tem občinski pomožni tajnik v Bohinski Bistrici.

186 Janez Gaber.

187 Franc Žebre (1899–1986), trgovec, predvojni občinski odbornik in član Sokola.

188 Pavle Bozovičar, čevljarški mojster in predvojni občinski odbornik.

189 Franc Vraničar.

190 Lovro Planina. (več v opombi 148)

191 Anka Planina, hči Lovra Planine in nečakinja Franceta Planine, učiteljšnica.

192 Ivan Hubad (Zapoge pri Smedniku, 1875 – Šentvid nad Ljubljano, 1958) škofjeloški zdravnik in zobozdravnik, med letoma 1908 in 1941. Ordinacijo je imel najprej nad Krono in nato pri Balantu. Ker je bila žena Židinja, se je leta 1941 odselil v Cerknico in tu ordiniral do konca vojne. Leta 1945 se je za krajši čas vrnil, vendar zdravstvene ambulante ni več odprl. Bil je tudi predvojni občinski svetnik. (Vir: *Loški razgledi* 54/2007, str. 135–136.)

193 Viktor Kocjančič (Ljubljana, 1901 – 1944, Škofja Loka), škofjeloški zdravnik (1933–1944) in kulturno-prosvetni delavec. Ordinacijo je imel najprej na Mestnem trgu, nato v Šolski ulici. 9. 2. 1944 so ga Nemci ustrelili med 50. talci za Kamnitnikom. (Vir: Košir, *50 let Zdravstvenega doma Škofja Loka*, str. 13.)

Bertl¹⁹⁴ se je izdal za Nemca »der Abstammung nach«. ¹⁹⁵ Tudi Žontar¹⁹⁶ v Kranju je napisal pri popisovanju, da je njegov materinski jezik nemški (mati je namreč Dunajčanka). Zdaj je arhivar za Gorenjsko. Iz kranjskega župnišča je peljal vse starinske listine in knjige domov. V Vrbi so zahtevali Nemci (najbrž po Žontarjevem navodilu), da je v Prešernovi hiši vse na svojem mestu. Duhovna ni nikjer več nobenega, vse so izgnali ali zaprli. Davški župnik Jemec je včeraj umrl v zaporu v Mengšu. P[at]ra] Otona in Rafaela¹⁹⁷ so po Vnebohodu pognali in Rafael je čez dva dni v Lj[ubl]jani umrl. Pokopal ga je škof in na pogrebu se je zbrala vsa ljubljanska Loka. Tudi kranjski župan Pirc¹⁹⁸ je tu umrl, sprevidel in pokopal ga je pa Škrbec.¹⁹⁹

Kranjski profesorji so vsi zaprti, kar jih ni pobegnilo. Tudi Tone Polenec²⁰⁰ je zaprt. Preden je šel v zapor, se je oženil. Korbarja²⁰¹ puste doma, ker je bolan. Celjski ravnatelj²⁰² živi v Lj[ubl]jani z družino brez sredstev. Enkrat sem govoril z njim, ko je iskal inštrukcij. Pri Matevžu na Lontrgu so naredili nek »Deutsches

194 Albert Homan (Škofja Loka, 1903 – Podčetrtek, 1990), predvojni loški zdravnik in zobozdravnik. Uradoval je v 1. nadstropju domače (Homanove) hiše, kjer si je uredil splošno ambulanto z laboratorijem in zobno ambulanto. Po vojni je služboval v Kamniku in Podčetrtku. (Vir: Košir, *50 let Zdravstvenega doma Škofja Loka*, str. 13)

195 V prevodu iz nemščine: »Izvor po ...«.

196 Ddr. Josip Žontar (Jesenice, 1895 – Kranj, 1982), pravnik, zgodovinar, gimnazijski in univerzitetni profesor, član Profesorskega ceha. Med okupacijo je po Gorenjskem zbiral matične knjige in bil vodja podružnice celovškega Gauarchiva. Pred uničenjem je rešil mnogo dragocenega arhivskega in drugega gradiva. Od leta 1945 do 1952 je bil predavatelj na ljubljanski Pravni fakulteti, leta 1958 je bil prisilno upokojen. Pisal je razprave s področja pravne zgodovine, pravne arheologije in pravnega narodopisja. Njegovo osrednje raziskovalno delo je *Zgodovina mesta Kranja* (1939, ponatis 1982). (Vir: *Enciklopedija Slovenije*15, str. 375)

197 Kapucina p. Oton in p. Rafael sta bila kot zadnja kapucina naknadno izgnana konec maja 1941, ostale so izgnali že prej.

198 Ciril Pirc (Kranj, 1865 – Ljubljana, 1941), politik. Bil je deželnozborski poslanec, dolgoletni občinski odbornik, svetovalec in župan (1921–1935) mesta Kranja ter član banskega sveta. Veliki in nenadni gospodarski razvoj Kranja med obema vojnama je v pretežni meri njegova zasluga. Leta 1921 je postal častni meščan mesta Kranja. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Ciril_Pirc)

199 Matija Škrbec (1886–1963), predvojni kranjski dekan. Leta 1945 je emigriral; v emigraciji je veliko pisal in bil trn v peti Titovi Jugoslaviji.

200 Dr. Anton Polenec, (Puštal, 1910 – Kranj, 2000), zoolog, član Profesorskega ceha in predvojni tajnik Muzejskega društva Škofja Loka. Poklicno pot je začel kot honorarni učitelj, jo med 2. svetovno vojno nadaljeval kot uradnik in pomožni gimnazijski učitelj, po vojni pa ponovno kot gimnazijski in nato univerzitetni profesor. Od leta 1955 do 1980 je bil ravnatelj Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Znanstveno se je predvsem ukvarjal z raziskovanjem pajkov in o njih objavil vrsto člankov. Leta 1991 je postal častni občan Občine Škofja Loka, leta 1993 pa častni član Muzejskega društva Škofja Loka. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Anton_Polenec)

201 Franc Korbar, ravnatelj gimnazije v Kranju, od 1938 do 1941, prof. latinščine, grščine, francoščine, srbohrvaščine in slovenščine. Na tej gimnaziji je poučeval od 1920 do 1941 in od 1945 do 1959. (Vir: Pivk, *Gimnazija Kranj in stoletje njenih matur*, str. 243)

202 Ravnatelj celjske gimnazije Franc Mravljak.

Heim«. ²⁰³ Za vodjo je Ivo Ogorevc, pomaga mu Lenčkova Marta. ²⁰⁴ Minka ²⁰⁵ je za pomočnico. Glavar Brezigar, ²⁰⁶ svetnik Notar, poštar itd. so bili zagnani iz služb. Večino uradnikov z glavarstva so ohranili. Kocjan ²⁰⁷ se jim zelo prilizuje. Sicer je pa takih več (Babič, ²⁰⁸ Dolenčev Franc ²⁰⁹).

V Ljubljani je draginja in vsak dan plaz vznemirljivih vesti. Jaz imam zadnje tedne zelo veliko dela. Na oddelku imamo ital[ijanskega] komisarja Depolija. Pripravlja se sprememba učnih programov. Vsem učbenikom so odobritve razveljavljene in morajo v pregled. Delal sem nova dvojezična spričevala. Gimnazijskega Ti za vzorec priložim. Tudi risbo in grb sem sam izdelal. Prejšnji teden sem bil pri izpitih na nunski meščanski šoli v Kočevju. Tam so ljudje mnogo pretrpeli strahu in so veseli Italijanov, ki jih je zelo mnogo. V vsem kočevskem okraju so morali končati pouk že 27. 5. Uršič se je zelo prilagodil in upal, da bo nemški ravnatelj.

Kaj naj Ti še povem? Rad bi Ti še kaj veselega. A ker je veselih novic, se vse izkažejo za neresnične. O Gorenjski se je toliko govorilo, da jo dobi Italija, pa nimamo te sreče.

Za Te sva s Kranjcem ²¹⁰ govorila tudi z Malom ²¹¹ in mu priporočila, da Te spravi v službo, če bi se tam prej kaj pokazalo. S Ferjanom smo naredili v Tvojem imenu tudi posebno prošnjo za muzejsko službo, da si na dveh krajih v evidenci. Žalibog pa do sedaj še ni možna in dovoljena nobena nastavitev. Deputacija vseh uradniških organizacij je prosila komisarja Graziolija za nastavitev brezposelnih in je obljubil, da se bo to uredilo. A od tedaj je že več tednov poteklo in ni še nič.

Oglasi se še kaj! Bodi prav prisrčno pozdravljen Ti in Tvoja družinica!

Tvoj Franc

203 V gostilni Matevža Ziherla je bila vojaška menza.

204 Marta Otilija Lenček, por. Kalan (1895-1972), hči loškega notarja Nika Lenčka st. iz prvega zakona oziroma polsestra medvojnega notarja Nika Lenčka ml.

205 Minka Ziherl, domača gostilničarka, glej zgoraj.

206 Brezigar, vodja Sreskega načelstva v Škofji Loki.

207 Kocjan, predvojni referent za živinorejo in kmetijstvo (gospodarstvo) na Sreskem načelstvu v Škofji Loki.

208 Babič, uradnik na predvojni Občini Škofja Loka.

209 Franc Dolenc (1897-1967), tovarnar, lesni trgovec in veleposestnik iz Stare Loke. Iz njegovih obratov na Trati je po vojni nastalo podjetje Jelovica.

210 Silvo Kranjec (Ljubljana, 1892 - Ljubljana, 1976), zgodovinar in geograf, avtor številnih geografskih učbenikov in zgodovinskih knjig. Bil je profesor na ljubljanskem moškem učiteljskišću ter gimnazijah v Celju in Ljubljani. Od leta 1938 do 1945 je bil prosvetni inšpektor. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Silvo_Kranjec)

211 Dr. Josip Mal (Pretrž, 1884 - Ljubljana, 1978), zgodovinar, geograf in umetnostni zgodovinar, dolgoletni ravnatelj Deželnega (danes Narodnega) muzeja in po upokojitvi vodja ljubljanskega Mestnega muzeja. Napisal je vrsto zgodovinskih prispevkov, študij in razprav ter po smrti dr. Josipa Grudna dokončal *Zgodovino slovenskega naroda*. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 6, str. 381)

Pismo dr. Romana Savnika

Dragi Pavle!

Ljubljana, 19. 6. 1941

Tvoje drago pismo, ki je seveda prešlo cenzuro, je potrebovalo do mene ravno tri tedne. Bila je obenem prva pošta, ki sem jo sprejel v novih razmerah. Že zategadelj sem bil Tvojega glasu izredno vesel. No, o Tvoji začasni usodi sem bil precej poučen od Planine, tudi sem izvedel, da si bil nekaj dni v Ljubljani. Ko pa sem se namenil na banovino k Planini, da izvem, kje Te je dobiti, si žal že odrinil dalje. Nove razmere! Kolikokrat smo pri taroku o prihodnosti, preko katere moramo v svetlejši dni, govorili. In prišla je. Sprejel sem jo izredno vdano. Prav zato, ker sem okusil prevrat na lastni koži kot vojak. Ne morem povedati, kako sem hvaležen temu, da so me poklicali! Zdi se mi, da mi le to šele daje legitimacijo govoriti, zagovarjati, braniti naše ideale pred blatenjem od strani raznih slovenskih ljudi in na drugi strani kritizirati našo preteklost. Mislim si, da boš do podobnega sklepa prišel tudi Ti, ki si še vse neprimerno bolj stal sredi narodnega boja in si izšel zaenkrat iz njega poražen. Zares, zdaj smo našo zgodovino aktivno doživljali sami!

Kaj počenjam zdaj? V prostore uredništva atlanta Slovenije se je takoj naselilo italijansko vojaštvo. Planina je iz njega rešil vsaj večino stvari. Arhiv hranimo za poznejše čase, čeprav bi bilo hudo potrebno program izpeljati prav v sedanjih pereči dobi. V novih razmerah sem se zabubil doma. Vrtnaril sem in kopal, da je bilo veselje. To so opazili tudi vsi moji bedni sosede – sami navdušenci za tretji rajh – Bog jim pomagaj, meni se ni po letih truda posrečilo spreobrniti niti enega, tako da cenim poslej vso pedagogiko še manj – ki so me takole ogovarjali: Vi ste pa postali silno pridni! Besen sem jim odgovarjal, da nisem še nikdar tako malo delal kot sedaj. Ljudje pač cenijo samo ročno delo, vse drugo ni nič, – spomni se le, kako so se po deželi veselili vsi, ker so se Nemci znesli tako podlo na duhovščino, – pa četudi delaš z roko le sebi v prid, ko npr. okopavaš krompir. Takega ljudskega stališča me je bilo najbolj groza, kajti čemu vse trpljenje, garanje za slovensko kulturo, če nima naš preprosti človek do nje prav nobenega odnosa in meri vse po tem, koliko si plačan od ure. In vendar je le zasluga naših kulturnih delavcev, ako ravna zaenkrat Italijani z nami tako kulantno,²¹² tako se je izrazil sam Urbani.²¹³ Slovenskim političnim ljudem ni pripisovati tega uspeha. Zanimalo Te bo, da nam Italijani pripravljajo slovenski zemljepisni in zgodovinski šolski atlas in tudi šolske stenske karte. Kaj takega nismo dosegli niti v svoji državi. Seveda je stvar slovenskih profesorjev, da oskrbe celokupno slovensko terminologijo, kajti

212 Poslovno vljudno, uslužno (iz franc. *coulant*).

213 Umberto Urbani (Koper 1888 – Trst 1967), publicist in prevajalec, predvojni šolski nadzornik v Postojni. Ob ustanovitvi Ljubljanske pokrajine je bil časopisni cenzor v Ljubljani. Po vojni je veliko prevajal slovenske literarne tekste v italijanščino in o slovenskem kulturnem dogajanju poročal na tržaškem radiu. (Vir: *Enciklopedija Slovenije* 14, str. 84)

v slovenskem jeziku bo prirejena zbirka zemljevidov, ki jih imajo uvedene italijanske šole. Tiskalo se bo vse v Novari. No, delavci so zopet isti, kot Bohinec,²¹⁴ Planina,²¹⁵ Miklavčič,²¹⁶ Trdan,²¹⁷ pomaga pa tudi Bernot²¹⁸ in moja malenkost. Dela vsaj pri zemljepisnih kartah je ogromno, kajti na fizikalni karti Evrope npr. bo nadomeščenih okoli 300 italijanskih imen s slovenskimi. Popravljeni smemo vse in povsod razen v Italiji (v prejšnjih mejah) in v Dalmaciji. Tako bodo ti zemljevidi gotovo zanimiv dokument svoje dobe. Kdo bi si mislil pred par meseci, da bo »Atlas Slovenije«²¹⁹ takole izgledal. Škoda, da Te ni v Ljubljani, kajti pri tem delu Te vsi zelo pogrešamo; gotovo pa bi Te tako delo v prisilnem brezdrlju prijetno razvnelo.

Vesti s štajerske strani so silno redke in malo točne. Šele pred kakim tednom je bila potrjena vest, da je Bitenc²²⁰ zares padel. Pravili so svojčas, da je v boju padel tudi Val[entin] Stante, saj je to vest prinesel na prosvetni oddelek nek njegov celjski kolega. In v Jutru smo brali pred mesecem dni obširnejši spominski članek za umrlim našim tovarišem Viktorjem Gruntarjem, pa se je menda izkazalo, da je živ in je svojo osmrtnico sam bral. Bašu se ni baje nič primerilo. Njegovi graški prijatelji so dosegli, da je zaenkrat ostal na svojem mestu. Tudi kranjski Žontar še nekam dobro vozi. Prav je, da bomo imeli nekaj zanesljivih prič sedanjih nečutenih dogodkov.

In najino upanje v lepšo prihodnost? Vesel sem, da si to upanje ohranil, vendar postavljam daljši rok kot Ti. Omenil sem danes Tvoji gospe, da vzemi v roke Tisoč in eno noč; vsak večer preberi eno pravljico in ko boš končal, to bo čez tri

214 Dr. Valter Bohinec. (več v opombi 125)

215 France Planina. (več v opombi 63)

216 Maks Miklavčič (Dolenja Ravan, 1910 – Poljane nad Škofjo Loko, 1971), duhovnik in zgodovinar, član Proforskega ceha. Bil je profesor na Škofjiški gimnaziji v Šentvidu, arhivar škofijskega arhiva v Ljubljani in predavatelj cerkvene zgodovine na Teološki fakulteti. V znanstvenih razpravah je obravnaval zgodovino cerkvene organizacije na Slovenskem, udeleževal se je tudi kot nabožni pisec in urednik. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Maks_Miklavčič)

217 Trdan Franc (Sušje pri Ribnici, 1883 – Ljubljana, 1941), duhovnik, zgodovinar in geograf, dolgoletni profesor na Škofjiški gimnaziji v Šentvidu. Napisal je vrsto strokovnih člankov s področja zgodovinske geografije. (Vir: <http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:3928/VIEW/>)

218 Ciril Bernot (Hinje, 1900 – Ljubljana, 1961), biolog in geograf, profesor na ženskem učiteljskem Pedagoški akademiji in Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Sodeloval je pri pripravi zemljepisnega atlasa za srednje šole ter raznih osnovnošolskih in srednješolskih učbenikov za zoologijo. Njegovi strokovni članki so večinoma s področja splošne biologije in ontogenije rib. (Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Ciril_Bernot)

219 Atlas je izšel pod naslovom *Zemljepisni atlas za srednje in njim sorodne šole: 56 zemljevidov k matematični, fizični, politični in gospodarski geografiji s 350 slikami v bakrotisku*. Glavni avtor je bil Luigi Visintin, slovensko izdajo je priredil Valter Bohinec, s sodelovanjem Cirila Bernota, Franceta Planine in Romana Savnika. Obsegal je 57 strani kartografskega gradiva, izšel je v slovenskem jeziku, izdal ga je Istituto geografico de Agostini, Novara, 1941. (Vir: COBISS.SI-ID 65297408)

220 Mirko Bitenc. (več v opombi 14)

leta, bo našega velikega petka konec. Seveda verjamem, da bodo dejansko hudo trpeli vsi Slovenci. Za konec oktobra pričakujem italijanskega zloma, to sem Ti nakazoval že januarja, ko sem bil v Celju, in vkorakanja Nemcev tudi v ljubljansko provinco in še kam dalje.²²¹

Tedensko pridno tarokiramo v treh ali štirih; pridejo Miha, Maks in včasih Marne.²²² Upam, da se kmalu oglasiš v Ljubljani. Pridi k nam, na učiteljišču bi bil prostor, kajti Petelin²²³ sili stran na klasično gimnazijo. Priporoči se v tem smislu Kranjcu. Jaz z njim o tem ne morem razpravljati.

Bodi pristrčno pozdravljen in v izgnanstvu vedno misli, da si Slovincem tu zelo potreben! Ko kaj prideš sem, oglasi se gotovo pri meni; vedno si dobrodošel nam Ti in Tvoja družina.

Tvoj Roman

SEZNAM KRAJŠAV:

dr.	doktor
ga.	gospa
hl	hektoliter
itd.	in tako dalje
ml.	mlajši
npr.	na primer
prof.	profesor
stol.	stoletje
sv.	sveti
Št.	Šent (Vid, Peter)
univ.	univerzitetni

VIRI ZA IZDELAVO OPOMB:

Arhivski viri

ARS, AS 448, Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, vpis 332/318, 379/37.

ARS, AS 368, Privatna dvorazredna trgovska šola Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani.

SI_ZAC/0610, Okrožno kot trgovsko sodišče Celje, 1864–1956, Trgovinski register Rg A – Posam.

SI_ZAL_ŠKL/0259, Muzejsko društvo Škofja Loka, 1930–2009, t. e. 1, a. e. 8, Kronika sestankov loških profesorjev.

221 To se je dejansko zgodilo šele po italijanski kapitulaciji, 8. 9. 1943.

222 Miha Ozvald, Maks Miklavčič in Karol Marne.

223 Stanko Petelin, profesor na učiteljišču v Ljubljani, med letoma 1938 in 1943; poučeval je zgodovino in zemljepis. (Vir: *Sto let ljubljanskega učiteljišča*, str. 93)

Elektronski viri

http://hr.wikipedia.org/wiki/Dušan_Simović
http://hr.wikipedia.org/wiki/Tomislav_II.
<http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:3928/VIEW/>
http://sl.wikipedia.org/wiki/Balduin_Saria
http://sl.wikipedia.org/wiki/Borovniški_viadukt
http://sl.wikipedia.org/wiki/Ciril_Bernot
http://sl.wikipedia.org/wiki/Ciril_Pirc
http://sl.wikipedia.org/wiki/Dom_in_svet
http://sl.wikipedia.org/wiki/Jezera_Murter
http://sl.wikipedia.org/wiki/Lea_Fatur
http://sl.wikipedia.org/wiki/Leon_Detela
http://sl.wikipedia.org/wiki/Lovro_Sušnik
http://sl.wikipedia.org/wiki/Maks_Miklavčič
http://sl.wikipedia.org/wiki/Mohorjeva_družba
http://sl.wikipedia.org/wiki/Neodvisna_država_Hrvaška
http://sl.wikipedia.org/wiki/Roman_Savnik
http://sl.wikipedia.org/wiki/Silvo_Kranjec
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Tisno>
http://sl.wikipedia.org/wiki/Vladko_Maček
http://sl.wikipedia.org/wiki/Štajerska_domovinska_zeveza
[http://www.gorenjci.si/osebe/demšar-jože\(josip\)/152/](http://www.gorenjci.si/osebe/demšar-jože(josip)/152/)
<http://www.gorenjci.si/osebe/planina-france/17/>
<http://www.lukovica.si/kultura/znamenite-osebnosti/190>
COBISS.SI-ID 7596089
COBISS.SI-ID 65297408

LITERATURA ZA IZDELAVO OPOMB:

Čopič, Venceslav (ur.): *Sto let ljubljanskega učiteljsišča*, Ljubljana: Gimnazija pedagoške smeri, 1973.
Čuček, Janez et al.: *Stoletje svetovnih vojn*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1981.
Enciklopedija Slovenije 1, A–Ca, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987, str. 298, 204.
Enciklopedija Slovenije 2, Ce–Ed, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988, str. 180.
Enciklopedija Slovenije 3, Eg–Hab, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1989, str. 368–369, 410.
Enciklopedija Slovenije 4, Hac–Kare, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990, str. 256, 406.
Enciklopedija Slovenije 5, Kari–Krei, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1991, str. 311.
Enciklopedija Slovenije 6, Krek–Marij, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1992, str. 5, 66–67, 381.
Enciklopedija Slovenije 13, Š–T, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999, str. 76.
Enciklopedija Slovenije 14, U–We, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000, str. 84.
Enciklopedija Slovenije 15, Wi–Ž, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, str. 375.
Grdina, Igor (ur.): *200 let I. gimnazije v Celju : monografija : 1808/09–2008/09*, Celje: I. gimnazija, 2010.

- Izvestje Državne realne gimnazije v Celju za šol. leto 1932/33*, Celje: Gimnazija, 1933.
- Izvestje Državne realne gimnazije v Celju za šol. leto 1937/38*, Celje: Gimnazija, 1938.
- Izvestje Državne realne gimnazije s klasičnimi vzporednicami v Celju za šol. leto 1939/40*,
Celje: Gimnazija, 1940.
- Košir, Tone: *50 let Zdravstvenega doma Škofja Loka: pregled od začetkov do leta 2002*, Škofja
Loka : Zdravstveni dom, 2002.
- Letno poročilo I. gimnazije v Celju za šol. leto 1951/52*, Celje: Gimnazija 1952.
- Maček, Jure (ur): *Laški zbornik 2002*, Laško: Knjižnica, 2002.
- Orožen, Janko: *Zgodovina Celja in okolice*, Celje 1971.
- Pivk, Valentin: *Gimnazija Kranj in stoletje njenih matur*, Kranj: Gimnazija, 2001.
- Počivavšek, Marija: *Zdravstveni dom Celje od ustanovitve do konca 2. svetovne vojne. V: Non
est vivere, sed valere vita est* (ur. Marija Počivavšek, Brane Mežnar), Celje: Zdravstveni
dom Celje, Muzej novejšje zgodovine Celje, 2003.
- Stalež šolstva in učiteljstva v Dravski banovini 1934*, Ljubljana 1932.
- Štukl, France: *Po poti kulturne dediščine : sprehod skozi Škofjo Loko in vasi v spodnjem
porečju Poljanske Sore*, Škofja Loka: Občina, 2011.
- Verbinc, France: *Slovar tujk*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1982.
- Zadnikar, Andrej: *Zapuščina p. Ludvika Modesta Golie O. T. V: Arhivi XXIII/2000*, štev. 2,
str. 177–179.